

Regeringens proposition

2008/09:177

Ökade möjligheter till fastighetsbestämning, m.m.

Prop.
2008/09:177

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 19 mars 2009

Maud Olofsson

Beatrice Ask
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas vissa förslag till ändringar i bl.a. fastighetsbildningslagen (1970:988) av i huvudsak följande innebörd. Det införs regler om en kompletterande lantmäteriatgård, särskild gränsutmärkning, för att göra det möjligt att märka ut fastighetsgränser på marken i fler fall och på ett mer rättssäkert sätt än nuvarande regler medger. Reglerna om fastighetsbestämning utvidgas så att det blir möjligt att avgöra vilken omfattning en gemensamhetsanläggning har. Vidare utökas kretsen av behöriga sökande bl.a. så att staten eller en kommun får ansöka om fastighetsbestämning med anledning av vissa beslut enligt 7 kap. miljöbalken eller vid planering av allmän väg eller av järnväg. Det införs också en rätt för en samfällighetsförening att ansöka om fastighetsbestämning för att klarlägga vilken omfattning en gemensamhetsanläggning som föreningen förvaltar har. När en sådan ansökan har skett företräder föreningen normalt delägarna i samfälligheten under förrättningen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Lagtext.....	4
2.1	Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988).....	4
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1393) om kommunal lantmäterimyndighet	14
3	Ärendet och dess beredning.....	15
4	Översiktligt om fastigheters gränser, fastighetsbestämning m.m.....	15
5	Ny utmärkning av fastighetsgräns genom särskild gränsutmärkning.....	18
5.1	Behovet av ändrade regler.....	18
5.2	Hur bör behovet tillgodoses?	20
5.3	Grundläggande förutsättningar för särskild gränsutmärkning	21
5.4	Särskilt om förfarandet.....	23
6	Rätten för andra än sakägare att ansöka om fastighetsbestämning och särskild gränsutmärkning.....	28
7	Ansvaret för förrättningskostnader, m.m.....	33
8	Fastighetsbestämning av gemensamhetsanläggning.....	37
9	Ekonomiska konsekvenser.....	41
10	Ikraftträdande m.m.	42
11	Författningskommentar.....	42
11.1	Förslaget till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988).....	42
11.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1393) om kommunal lantmäterimyndighet	52
Bilaga 1	Sammanfattning av rapporten Utökade möjligheter till fastighetsbestämning och avveckling av åtgärden återställande av gränsmärke (LMV-rapport 2007:3)	54
Bilaga 2	Rapportens lagförslag.....	55
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	61
Bilaga 4	Sammanfattning av utkastet till lagrådsremiss	62
Bilaga 5	Lagförslagen i utkastet till lagrådsremiss	63
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna	72
Bilaga 7	Lagrådsremissens lagförslag.....	73
Bilaga 8	Lagrådets yttrande	84
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 2009.....	85

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2008/09:177

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),
2. lag om ändring i lagen (1995:1393) om kommunal lantmäterimyndighet.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)

Häri genom föreskrivs i fråga om fastighetsbildningslagen (1970:988)¹ dels att 1 kap. 1 §, 14 kap. 1, 9 och 10 §§, 15 kap. 2, 3, 6 och 10 §§, 16 kap. 11 §, 19 kap. 2 och 3 §§ samt rubriken närmast före 14 kap. ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas åtta nya paragrafer, 14 kap. 1 a, 1 b och 11–16 §§, samt närmast före 14 kap. 1 och 15 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap

1 §²

Fastighetsbildning är en åtgärd som vidtas enligt denna lag och som innebär att

1. fastighetsindelningen ändras,
2. servitut bildas, ändras eller upphävs, eller
3. en byggnad eller annan anläggning som hör till en fastighet överförs till en annan fastighet.

Genom fastighetsbestämning enligt denna lag avgörs frågor om

1. hur fastighetsindelningen är beskaffad,	2. huruvida en ledningsrätt eller ett servitut gäller och vilket omfång rätten har, <i>och</i>
3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken.	3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken, <i>och</i>

4. vilken omfattning en gemensamhetsanläggning har.

Genom särskild gränsutmärkning enligt denna lag kan en fastighets gränser märkas ut på marken i andra fall än vid fastighetsbildning eller fastighetsbestämning.

¹ Lagen omtryckt 1992:1212.

² Senaste lydelse 2001:890.

14 kap.

Fastighetsbestämning1 §³

Lantmäterimyndigheten får genom fastighetsbestämning pröva frågor om

1. hur fastighetsindelningen är beskaffad,
2. huruvida en ledningsrätt eller ett servitut gäller och vilket omfång rätten har, *och*
3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken.
2. huruvida en ledningsrätt eller ett servitut gäller och vilket omfång rätten har,
3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken, *och*
4. vilken omfattning en gemensamhetsanläggning har.

I fråga om servitut för vattenverksamhet som har tillkommit med stöd av miljöbalken eller motsvarande äldre lagstiftning får fastighetsbestämning enligt första stycket endast avse servitut enligt 28 kap. 10 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

En fråga om fastighetsbestämning får tas upp till prövning, om

1. det behövs vid en fastighetsbildningsförrättning,
2. lantmäterimyndigheten har förordnat om det enligt 15 § ledningsrättslagen (1973:1144) eller 17 § anläggningslagen (1973:1149),
3. en sakägare har ansökt om det, eller
4. en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område med detaljplan eller områdesbestämmelser eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan eller sådana bestämmelser.

En ansökan enligt tredje stycket 3 eller 4 får dock inte prövas om det är uppenbart att frågan saknar betydelse för sökanden. Om ansökan gäller fastighetsbestämning av servitut får den inte heller prövas om servitutet har tillkommit på annat sätt än vid avvittring eller

³ Senaste lydelse 2001:890.

enligt lagstiftningen om fastighetsbildning eller enskilda vägar eller enligt anläggningslagen eller 28 kap. 10 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

Prop. 2008/09:177

1 a §

En fråga om fastighetsbestämning får tas upp till prövning, om

1. det behövs vid en fastighetsbildningsförrättning,

2. lantmäterimyndigheten har förordnat om det enligt 15 § ledningsrättslagen (1973:1144) eller 17 § anläggningslagen (1973:1149),

3. en sakägare har ansökt om det,

4. en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område med detaljplan eller områdesbestämmelser eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan eller sådana bestämmelser,

5. staten eller en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område som sökanden har förklarat skyddat enligt 7 kap. miljöbalken eller ett område för vilket sökanden har väckt fråga om sådan förklaring,

6. staten eller en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område med vägrätt eller arbetsplan eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan, eller

7. staten, en kommun eller den som har byggt eller avser att bygga en järnväg har ansökt om det och ansökan gäller ett område med järnvägsplan eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan.

En ansökan enligt första stycket 3, 4, 5, 6 eller 7 får inte prövas om det är uppenbart att frågan saknar betydelse för sökanden.

Om ansökan gäller fastighetsbestämning av servitut får den inte heller prövas om servitutet har

tillkommit på annat sätt än vid avvitrning eller enligt lagstiftningen om fastighetsbildning eller enskilda vägar eller enligt anläggningslagen eller 28 kap. 10 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

1 b §

En samfällighetsförening får ansöka om fastighetsbestämning enligt 1 § första stycket 4, om

1. föreningsstämman har beslutat om det, och

2. ansökan gäller en gemensamhetsanläggning under föreningens förvaltning.

Vid fastighetsbestämningen företräder föreningen de delägare som inte på annan grund är sakägare i förrättningen.

9 §⁴

I fråga om avslutande av förrättningen tillämpas 4 kap. 29 §.

Bestämmelser om underrättelse om avslutningsbeslut finns i 4 kap. 33 a §. *En kommun som har ansökt om förrättning skall alltid underrättas när förrättningen har avslutats.*

Om det vid förrättningen även har handlagts en fråga om fastighetsbildning, *skall* också 4 kap. 30 § om åtgärder i samband med avslutandet tillämpas.

Bestämmelser om underrättelse om avslutningsbeslut finns i 4 kap. 33 a §. *Sökanden ska alltid underrättas när förrättningen har avslutats.*

Om det vid förrättningen även har handlagts en fråga om fastighetsbildning, *ska* också 4 kap. 30 § om åtgärder i samband med avslutandet tillämpas.

10 §

Kostnaderna för fastighetsbestämning fördelas mellan sakägarna efter vad som är skäligt. *Är kommunen sökande, skall kostnaderna betalas av kommunen, i den mån särskilda skäl föranleder detta. Bestämmelserna i 2 kap. 6 § om betalningsskyldighetens fördelning när överenskommelse föreligger mellan sakägarna och om ansvaret för kostnaderna när*

Kostnaderna för fastighetsbestämning *ska* fördelas mellan sakägarna efter vad som är skäligt.

Första stycket gäller inte, om något annat följer av 11, 12, 13 eller 14 §.

⁴ Senaste lydelse 2004:393.

ansökan avvisas eller förrättning inställes äger motsvarande tillämpning beträffande fastighetsbestämning.

Sker fastighetsbestämning i samband med fastighetsbildning enligt 13 kap., skall i stället för första stycket tillämpas 5 § i nämnda kapitel.

11 §

När ansökan har gjorts med stöd av 1 a § första stycket 4, ska kostnaderna för fastighetsbestämning i den mån särskilda skäl föranleder detta betalas av kommunen.

12 §

När ansökan har gjorts med stöd av 1 a § första stycket 5, 6 eller 7, ska kostnaderna för fastighetsbestämning betalas av sökanden. Har en sakägare genom vårdslöshet eller försummelse fördyrat förrättningen, får kostnaderna dock fördelas efter vad som är skäligt.

13 §

Bestämmelserna i 2 kap. 6 § om fördelning av betalningsskyldighet när det finns en överenskommelse mellan sakägarna och om ansvaret för kostnaderna när en ansökan avvisas eller en förrättning ställs in tillämpas också vid fastighetsbestämning.

14 §

Sker fastighetsbestämning i samband med fastighetsbildning enligt 13 kap., ska i stället för 10–13 §§ tillämpas 5 § i nämnda kapitel.

Särskild gränsutmärkning

15 §

Lantmäterimyndigheten får genom särskild gränsutmärkning pröva om en fastighets gränser ska

märkas ut på marken i andra fall än vid fastighetsbildning eller fastighetsbestämning. En fråga som har tagits upp vid särskild gränsutmärkning avgörs genom beslut av lantmäterimyndigheten (gränsutmärkningsbeslut).

Ett gränsutmärkningsbeslut får inte meddelas i fall då bestämmelserna i 4 kap. 27 § är tillämpliga eller om fastighetsbestämning enligt 1 § första stycket 1 krävs.

16 §

Bestämmelserna i 1 a § första stycket 3–7 och andra stycket, 2 och 3 §§, 4 § andra stycket och 7–9 §§ tillämpas också vid särskild gränsutmärkning. Vad som sägs i dessa bestämmelser om fastighetsbestämning och fastighetsbestämningens beslut ska i stället gälla särskild gränsutmärkning och gränsutmärkningsbeslut.

Har särskild gränsutmärkning samband med fastighetsbestämning, får åtgärderna handläggas gemensamt vid en förrättning.

Kostnaderna för särskild gränsutmärkning ska betalas av sökanden. Har en sakägare genom vårdslöshet eller försummelse fördyrat förrättningen, får kostnaderna dock fördelas efter vad som är skäligt. Bestämmelserna i 2 kap. 6 § om fördelning av betalningsskyldighet när det finns en överenskommelse mellan sakägarna och om ansvaret för kostnaderna när en ansökan avvisas eller en förrättning ställs in tillämpas också vid särskild gränsutmärkning.

15 kap.

2 §⁵

Lantmäterimyndighetens beslut skall överklagas särskilt, om Lantmäterimyndighetens beslut ska överklagas särskilt, om

⁵ Senaste lydelse 1995:1394.

myndigheten

1. avvisat ansökan om fastighetsbildning *eller* fastighetsbestämning eller avvisat ombud eller biträde,

2. ogillat jäv mot förrättningsman,

3. beslutat i fråga om förskott enligt 5 kap. 30 § fjärde stycket eller tidpunkt för rättighetshavares skyldighet att avträda mark enligt 5 kap. 30 b §,

4. beslutat i fråga om ersättning till sakkunnig eller syssloman eller till sådan skadelidande som avses i 4 kap. 38 §,

5. beslutat i fråga om rättelse av förrättningsbeslut, karta eller annan handling,

6. beslutat att gemensamt arbete *skall* utföras enligt denna lag eller att fråga om sådant arbete *skall* prövas enligt annan lagstiftning,

7. beslutat enligt 9 kap. 3 § om fördelning av kostnader för gemensamt arbete eller enligt 9 kap. 4 § om utdebitering av sådana kostnader,

8. beslutat att syssloman som fått i uppdrag att ombesörja gemensamt arbete *skall* skiljas från uppdraget,

9. avvisat överklagande,

10. beslutat i fråga om hänvisning enligt 5 kap. 12 a §,

11. beslutat att inte pröva en fråga som avses i 5 kap. 12 c §.

Skrivelsen med överklagande enligt denna paragraf *skall* ges in till lantmäterimyndigheten inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Överklagande får göras av sakägare. Beslut som avses i 1, 4, 5 och 8 får överklagas även av annan som beslutet rör.

myndigheten

1. avvisat ansökan om fastighetsbildning, fastighetsbestämning *eller särskild gränsutmärkning* eller avvisat ombud eller biträde,

6. beslutat att gemensamt arbete *ska* utföras enligt denna lag eller att fråga om sådant arbete *ska* prövas enligt annan lagstiftning,

8. beslutat att syssloman som fått i uppdrag att ombesörja gemensamt arbete *ska* skiljas från uppdraget,

10. beslutat i fråga om hänvisning enligt 5 kap. 12 a §, *eller*

Skrivelsen med överklagande enligt denna paragraf *ska* ges in till lantmäterimyndigheten inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Överklagande får göras av sakägare. Beslut som avses i *första stycket* 1, 4, 5 och 8 får överklagas även av annan som beslutet rör.

3 §⁶

Tillståndsbeslut och beslut i fråga om förtida tillträde överklagas särskilt. Skrivelsen med överklagandet *skall* ges in till lantmäterimyndigheten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades. Detsamma gäller fastighetsbildnings- *och fastighetsbestämmningsbeslut*, om lantmäterimyndigheten förordnar att beslutet

Tillståndsbeslut och beslut i fråga om förtida tillträde överklagas särskilt. Skrivelsen med överklagandet *ska* ges in till lantmäterimyndigheten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades. Detsamma gäller fastighetsbildnings-, *fastighetsbestämmnings- och gränsutmärkningsbeslut*, om lantmäterimy-

⁶ Senaste lydelse 1995:1394.

skall överklagas särskilt

Förordnande att ett beslut *skall* överklagas särskilt får meddelas om det är lämpligt. Om fastighetsbildningsbeslut inte innefattar medgivande till fastighetsbildningen i dess helhet, fordras vidare att tillståndsbeslut meddelas samtidigt eller att lagakraftätagande sådant beslut föreligger.

Överklagande enligt denna paragraf får göras av sakägare.

digheten förordnar att beslutet *ska* överklagas särskilt.

Förordnande att ett beslut *ska* överklagas särskilt får meddelas om det är lämpligt. Om fastighetsbildningsbeslut inte innefattar medgivande till fastighetsbildningen i dess helhet, fordras vidare att tillståndsbeslut meddelas samtidigt eller att lagakraftätagande sådant beslut föreligger.

Prop. 2008/09:177

6 §⁷

Överklagas i annat fall än som avses i 2–5 §§ beslut eller åtgärd av lantmäterimyndigheten, *skall* skrivelsen med överklagandet ges in till lantmäterimyndigheten inom fyra veckor från den dag då förrättningen förklarades avslutad eller inställd.

Åtgärd varigenom gräns utmärkts får överklagas inom ett år från den dag då uppgift om fastighetsbildningen *eller* fastighetsbestämningen infördes i fastighetsregistrets allmänna del eller, om utmärkningen gjorts först efter nämnda dag, från det åtgärden slutfördes.

Beslut om debitering av förrättningskostnader får överklagas inom tre veckor från den förfallodag som anges i beslutet.

Överklagande enligt denna paragraf får göras av sakägare. Den som ålagts att betala ersättning eller kostnad får överklaga beslutet, även om han inte är sakägare.

Överklagas i annat fall än som avses i 2–5 §§ beslut eller åtgärd av lantmäterimyndigheten, *ska* skrivelsen med överklagandet ges in till lantmäterimyndigheten inom fyra veckor från den dag då förrättningen förklarades avslutad eller inställd.

Åtgärd varigenom gräns utmärkts får överklagas inom ett år från den dag då uppgift om fastighetsbildningen, fastighetsbestämningen *eller den särskilda gränsutmärkningen* infördes i fastighetsregistrets allmänna del eller, om utmärkningen gjorts först efter nämnda dag, från det åtgärden slutfördes.

Överklagande enligt denna paragraf får göras av sakägare. Den som ålagts att betala ersättning eller kostnad får överklaga beslutet, även om han *eller hon* inte är sakägare.

10 §⁸

Finner lantmäterimyndigheten att uppgift om fastighetsbildning *eller* fastighetsbestämning *icke* kan *införas* i *registret* på grund av fel eller oklarhet i förrättningen

Finner lantmäterimyndigheten att *en* uppgift om fastighetsbildning, fastighetsbestämning *eller särskild gränsutmärkning* *inte* kan *föras in* i *fastighetsregistrets*

⁷ Senaste lydelse 2000:233.

⁸ Senaste lydelse 1995:1394.

och kan rättelse *ej vinnas* i den ordning som anges i 26 § förvaltningslagen (1986:223), får myndigheten *söka* rättelse hos fastighetsdomstolen. Detsamma gäller, om myndigheten finner att registrering i enlighet med förrättningen skulle äventyra fastighetsredovisningens tillförlitlighet eller på annat sätt *föranleda* rättsosäkerhet.

allmänna del på grund av fel eller oklarhet i förrättningen och kan rättelse *inte ske* i den ordning som anges i 26 § förvaltningslagen (1986:223), får myndigheten *ansöka om* rättelse hos fastighetsdomstolen. Detsamma gäller, om myndigheten finner att registrering i enlighet med förrättningen skulle äventyra fastighetsredovisningens tillförlitlighet eller på annat sätt *leda till* rättsosäkerhet.

I fråga om ansökan om rättelse enligt denna paragraf tillämpas bestämmelserna i 16 kap. Rätten att ansöka om rättelse är inte begränsad till viss tid.

16 kap.

11 §⁹

När någon sakägare har överklagat, får lantmäterimyndighetens beslut eller åtgärd ändras endast om övriga sakägare och, när överklagandet rör ett allmänt intresse, länsstyrelsen eller en sådan nämnd som avses i 4 kap. 15 § tredje stycket har fått tillfälle att yttra sig. Ändring till fördel för en sakägare får dock ske, även om sakägaren inte har haft tillfälle att yttra sig. Vad som nu har sagts gäller också när överklagandet har gjorts av en företrädare för ett allmänt intresse eller av lantmäterimyndigheten.

Om domstolen finner att överklagandet bör *föranleda* ändring i en avslutad förrättning eller i ett fastighetsbildnings- eller fastighetsbestämmningsbeslut som har överklagats särskilt, får domstolen göra ändring även i den del som inte har överklagats, om det behövs för att det inte *skall* uppkomma någon uppenbar motstridighet eller oenhetlighet i förrättningen eller beslutet.

Om domstolen finner att överklagandet bör *leda till* ändring i en avslutad förrättning eller i ett fastighetsbildnings-, fastighetsbestämmnings- eller gränsutmärkningsbeslut som har överklagats särskilt, får domstolen göra ändring även i den del som inte har överklagats, om det behövs för att det inte *ska* uppkomma någon uppenbar motstridighet eller oenhetlighet i förrättningen eller beslutet.

Finner domstolen att det beträffande en förrättning finns en sådan omständighet som avses i 15 kap. 10 §, får domstolen besluta om behövliga åtgärder, även om överklagandet inte har avsett den delen av förrättningen.

⁹ Senaste lydelse 2004:393.

19 kap.

2 §¹⁰

Uppgift om fastighetsbildning och fastighetsbestämning skall föras in i fastighetsregistrets allmänna del. Därvid skall uppgift om nybildad fastighet föras in i registret och de övriga ändringar göras som åtgärden ger anledning till.

Första stycket äger motsvarande tillämpning när fastighetsindelningen ändras eller dess beskaffenhet fastställs i annan ordning än som anges i denna lag.

Uppgift om fastighetsbildning, fastighetsbestämning och särskild gränsutmärkning ska föras in i fastighetsregistrets allmänna del. Då ska uppgift om en nybildad fastighet föras in i registret och de övriga ändringar göras som åtgärden ger anledning till.

Första stycket tillämpas också när fastighetsindelningen ändras eller när dess beskaffenhet fastställs i annan ordning än som anges i denna lag.

3 §¹¹

Uppgift om fastighetsbildning eller fastighetsbestämning införs snarast möjligt sedan förrättningen avslutats och denna eller, om den har överklagats, domstolens avgörande vunnit laga kraft.

Även om förrättningen inte har avslutats får uppgift om ett sådant fastighetsbildnings- eller fastighetsbestämningsbeslut som skulle ha överklagats särskilt införas så snart beslutet vunnit laga kraft.

Om ett beslut eller en åtgärd som avser en avslutad förrättning överklagas, får uppgift med anledning av förrättningen föras in i fastighetsregistrets allmänna del till den del uppgiften uppenbarligen inte berörs av överklagandet. Detsamma gäller om ett fastighetsbildningsbeslut eller ett fastighetsbestämningsbeslut överklagas särskilt.

Vad som sägs i tredje stycket gäller också om en domstols avgörande i ett fastighetsbildningsmål överklagas.

Uppgift om fastighetsbildning, fastighetsbestämning eller särskild gränsutmärkning ska föras in snarast möjligt sedan förrättningen avslutats och denna eller, om den har överklagats, domstolens avgörande har vunnit laga kraft.

Även om förrättningen inte har avslutats får uppgift om ett sådant fastighetsbildnings-, fastighetsbestämnings- eller gränsutmärkningsbeslut som skulle ha överklagats särskilt föras in så snart beslutet har vunnit laga kraft.

Om ett beslut eller en åtgärd som avser en avslutad förrättning överklagas, får uppgift med anledning av förrättningen föras in i fastighetsregistrets allmänna del till den del uppgiften uppenbarligen inte berörs av överklagandet. Detsamma gäller om ett fastighetsbildnings-, fastighetsbestämnings- eller gränsutmärkningsbeslut överklagas särskilt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

¹⁰ Senaste lydelse 2000:233.

¹¹ Senaste lydelse 2000:233.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1393) om kommunal lantmäterimyndighet

Prop. 2008/09:177

Häri genom föreskrivs att 5 § lagen (1995:1393) om kommunal lantmäterimyndighet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den kommunala lantmäterimyndigheten handlägger ärenden om fastighetsbildning, fastighetsbestämning och fastighetsregistrering inom kommunen. Till den statliga lantmäterimyndigheten ska dock överlämnas

1. förrättningar som avses i 4 kap. 7 a § andra stycket fastighetsbildningslagen (1970:988),
2. förrättningar som avser flera lantmäterimyndigheters verksamhetsområden,
3. stora jord- och skogsbruksförrättningar som inte omfattar ny bebyggelse, och
4. andra särskilda förrättningar som av kompetens- eller resursskäl inte bör handläggas hos myndigheten.

Beslut av den kommunala lantmäterimyndigheten att överlämna en förrättning får inte överklagas.

Föreslagen lydelse

5 §¹

Den kommunala lantmäterimyndigheten handlägger ärenden om fastighetsbildning, fastighetsbestämning, *särskild gränsutmärkning* och fastighetsregistrering inom kommunen. Till den statliga lantmäterimyndigheten ska dock överlämnas

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

¹ Senaste lydelse 2008:532.

Dåvarande Lantmäteriverket lämnade i juni 2007 över rapporten Utökade möjligheter till fastighetsbestämning och avveckling av åtgärden återställande av gränsmärke (LMV-rapport 2007:3) till Justitiedepartementet. En sammanfattning av rapporten finns i *bilaga 1*. Rapportens lagförslag finns i *bilaga 2*. Rapporten har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (dnr Ju2007/5916/L1).

Den 1 september 2008 samordnades Lantmäteriverket och de statliga lantmäterimyndigheterna i länen till en statlig lantmäterimyndighet, Lantmäteriet (se prop. 2007/08:134, bet. 2007/08:CU23, rskr. 2007/08:223).

I syfte att komplettera beredningsunderlaget presenterade Justitiedepartementet i september 2008 ett utkast till lagrådsremiss med lagförslag om utökade möjligheter till fastighetsbestämning, m.m. I utkastet behandlades förslagen i den ovan nämnda rapporten och remissinstansernas synpunkter över denna. Utkastet diskuterades vid ett remissmöte i november 2008. En sammanfattning av utkastet finns i *bilaga 4*. Utkastets lagförslag finns i *bilaga 5*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Utkastet, minnesanteckningar från remissmötet och de skriftliga synpunkter som lämnats över utkastet finns tillgängliga i lagstiftningsärendet.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 26 februari 2009 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 7*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 8*. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

4 Översiktligt om fastigheters gränser, fastighetsbestämning m.m.

Allmänt om fast egendom, fastigheter och fastighetsbildning

I 1 kap. 1 § första stycket jordabalken anges att fast egendom är jord och att denna är indelad i fastigheter. Vanligen avgränsas en fastighet mot andra fastigheter genom fastställda gränser på marken. Fastighetsindelningen kan ändras enbart genom en myndighets beslut om att nybilda eller ombilda fastigheter. Sådana beslut meddelas normalt av lantmäterimyndigheten genom beslut om fastighetsbildning vid en förrättning enligt bestämmelserna i fastighetsbildningslagen (1970:988). I samband med en förrättning som medför att fastighetsindelningen ändras bestämmer lantmäterimyndigheten hur de fastigheter som nybildas eller ombildas ska vara avgränsade mot andra fastigheter. En gräns som tillkommer genom fastighetsbildning ska också märkas ut på marken i behövlig omfattning (4 kap. 27 § fastighetsbildningslagen). Sådan utmärkning sker vanligen med metallrör eller andra gränsmärken i gränsens s.k. brytpunkter, dvs. där gränsen ändrar riktning (t.ex. i en

fastighets ”hörn”). Gränserna för en fastighet som ny- eller ombildas kommer som regel också till uttryck i de handlingar – förrättningshandlingar – som lantmäterimyndigheten upprättar i anslutning till förrättningen, däribland den s.k. förrättningskartan (4 kap. 28 §).

Vad gäller för bestämmande av åtskilliga fastighetsgränser?

Fastigheters gränser utmärks sedan länge ofta på marken med metallrör eller andra gränsmärken. Som nämns ovan sker sådan utmärkning enligt nuvarande regler normalt av lantmäterimyndigheten i anslutning till en förrättning enligt fastighetsbildningslagen. Som närmare utvecklas i rapporten (se s. 40 i rapporten) råder det dock inte alltid överensstämmelse mellan ett gränsmärkes faktiska läge på marken och uppgifter i förrättningshandlingar om var märket är placerat. Problem av det slaget kan vara en följd av t.ex. mätningstekniska fel vid utsättandet av gränsmärken eller fel i samband med dokumentationen i förrättningshandlingarna av utsatta gränsmärkens läge.

Det finns särskilda regler om hur gränserns rätta läge ska fastställas, bl.a. när det finns motstridande uppgifter om var gränserna är belägna. Som närmare beskrivs nedan gäller gränsmärken på marken som regel framför eventuella andra bevis om sträckningen av en fastighets gränser, såsom kartor och innehav. Gränsmärken utgör alltså vanligen exklusiv bevisning om var de gränser som har märkts ut är belägna. Detta gäller även om ett gränsmärke har kommit att placeras på något annat ställe än det avsedda eller om förrättningshandlingarna inte helt och fullt korrekt återger ett gränsmärkes faktiska läge.

Den grundläggande bestämmelsen om gränsmärkens exklusiva ställning som bevismedel för sträckningen av fastighetsgränser finns i 1 kap. 3 § jordabalken. Där anges att gräns som blivit lagligen bestämd har den sträckning som utmärkts på marken i laga ordning. Med detta avses i huvudsak gränser som har tillkommit eller bestämts genom en lantmäteriförrättning eller äldre motsvarighet och som har märkts ut varaktigt på marken i samband med förrättningen (se prop. 1970:20 del B 1 s. 78 f.). Genom att fastighetsbildningslagstiftning har funnits sedan mycket länge och nya eller ändrade fastighetsgränser ofta har märkts ut på marken torde denna huvudregel gälla för ett mycket stort antal fastigheters gränser.

Den nyss nämnda paragrafen innehåller även vissa kompletterande bestämmelser för sådana fall där en lagligen bestämd gräns inte är tillfredsställande utmärkt. Om en tidigare utmärkning av en fastighets gräns inte längre kan fastställas, har gränsen den sträckning som med ledning av förrättningskarta m.m. kan antas ha varit åsyftad. Om någon utmärkning inte alls har skett, gäller andra bevis om sträckningen, normalt redovisningen på förrättningskartan och eventuella mätuppgifter i andra förrättningshandlingar.

Vad gäller för bestämmande av andra fastighetsgränser?

Det nu sagda om bestämmande av ett stort antal fastigheters gränser gäller dock enbart i fråga om lagligen bestämda gränser. Gränser som

inte har blivit lagligen bestämda, på grund av att de inte har prövats vid en lantmåteriförrättning, omfattas av särskilda regler (1 kap. 4 § jordabalken). Om en gräns inte har blivit lagligen bestämd, gäller de rå och rör eller andra märken som av ålder ansetts utmärka gränsen. Om gränsen har tillkommit genom expropriation eller något liknande tvångsförvärv, har gränsen den sträckning som med ledning av fångeshandling, innehav och andra omständigheter kan antas ha varit avsedd. För gränser som har tillkommit genom äldre, privata åtgärder gäller andra regler (se 17 § lagen [1970:995] om införande av nya jordabalken).

Fastighetsbestämning och återställande av gränsmärke

Trots det sagda om att fastigheters gränser ofta är utmärkta på marken kan det i vissa fall uppkomma behov av att märka ut var en befintlig fastighetsgräns är lokaliserad, t.ex. om markarbeten i anslutning till en fastighet har medfört att dess tidigare gränsmarkeringar förstörts eller om en fastighets gränser aldrig någonsin har varit i laga ordning utmärkta. Enligt nuvarande regler kan lantmåterimyndigheten i viss, om än begränsad, utsträckning tillgodose behov av det slaget genom en särskild åtgärd, fastighetsbestämning. Bestämmelser om fastighetsbestämning finns i 14 kap. fastighetsbildningslagen. Vid fastighetsbestämning av en fastighets gränser kan lantmåterimyndigheten märka ut de sålunda fastställda gränserna. För sådan utmärkning gäller i stort sett samma regler som för utmärkning av genom fastighetsbildning ändrade eller nytillkomna gränser (14 kap. 7 § respektive 4 kap. 27 § fastighetsbildningslagen).

Syftet med reglerna om fastighetsbestämning är att få till stånd för framtiden bindande avgöranden i vissa frågor, däribland hur gällande fastighetsindelning är beskaffad (se prop. 1969:128 s. B 777). Det är således möjligt att genom fastighetsbestämning fastställa var gränsen mellan två fastigheter rätteligen är belägen.

Institutet fastighetsbestämning är emellertid kringgärdat av vissa begränsningar. Sålunda anses det att fastighetsbestämning inte kan användas för att märka ut en fastighetsgräns när det inte råder någon tvekan om gränsens rätta läge (jfr a. prop. s. B 800). En gräns som i rättslig mening är klar (entydig) kan alltså inte fastighetsbestämmas. Detta gäller även om gränsen inte är utmärkt i tillräcklig omfattning, t.ex. därför att ett tidigare anbringat gränsmärke har förstörts i samband med markarbeten. Om ett skadat eller förkommet gränsmärke behöver ersättas och det inte råder någon tvekan om gränsens rätta läge, kan detta endast åstadkommas genom en särskild mätningsteknisk åtgärd, återställande av gränsmärke. Frågor om återställande av gränsmärke prövas av lantmåterimyndigheten i särskild ordning, inte vid en förrättning enligt fastighetsbildningslagen. Bestämmelser om återställande av gränsmärke finns i mätningkungörelsen (1974:339). Enligt dessa bestämmelser kan dock gränsmärken endast återställas, inte placeras ut i sådana fall där något gränsmärke aldrig har funnits (2 § mätningkungörelsen).

5 Ny utmärkning av fastighetsgräns genom särskild gränsutmärkning

Prop. 2008/09:177

5.1 Behovet av ändrade regler

Regeringens bedömning: Det finns ett behov av en ny lantmäteriatgård för att kunna rekonstruera eller komplettera gränsmärken i fler situationer och på ett mer rättssäkert sätt än vad dagens bestämmelser tillåter.

Rapportens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning (se s. 33 f. i rapporten).

Remissinstanserna: Remissinstanserna instämmer i eller har inget att invända mot rapportens bedömning.

Bedömningen i utkastet till lagrådsremiss: Överensstämmer med regeringens bedömning (se s. 15 f. i utkastet till lagrådsremiss).

Remissinstanserna: Remissinstanserna instämmer i eller har inget att invända mot bedömningen i utkastet till lagrådsremiss.

Skälen för regeringens bedömning

Vilka behov finns?

På grund av gränsmärkens betydelse som exklusivt bevismedel för bestämmande av fastighetsgränsers sträckning är det straffbart att falskeligen anbringa eller flytta, ta bort, skada eller förstöra sådana märken (14 kap. 8 § brottsbalken). Detta hindrar dock inte att gränsmärken i vissa fall ändå rubbas ur sitt läge eller försvinner, t.ex. i samband med markarbeten. När så sker vill berörda fastighetsägare ofta få gränserna rekonstruerade och därmed markerade på nytt, vanligen då genom att helt nya gränsmärken sätts ut. Även den som t.ex. i samband med schaktningarbeten har skadat någon annans gränsmärke kan vilja ersätta förlusten genom att se till att ett nytt märke placeras i det skadades ställe.

Enligt gällande bestämmelser har emellertid varken fastighetsägaren eller den som skadat ett gränsmärke rätt att anbringa nya gränsmärken eller sätta tillbaka gränsmärken som har flyttats ur sitt rätta läge.

För att utmärkning ska kunna göras genom fastighetsbestämning krävs, enligt gällande lagstiftning, att det råder tvekan om gränsens rätta läge, dvs. att gränsen är i rättslig mening oklar. I annat fall är den enda möjlighet som står till buds att återställa gränsmärket med stöd av bestämmelserna i mätningsekungörelsen (se avsnitt 4). Vid ett återställande görs inte någon prövning av gränsens rätta sträckning utifrån de tidigare nämnda materiella reglerna i jordabalken. Placeringen av det nya gränsmärket baseras i stället på uppgifter i förrättningshandlingarna om koordinater eller andra mätdata för gränsen. Detta, liksom den omständigheten att åtgärden inte sker i form av en förrättning, medför att en gräns som har märkts ut genom ett återställande enligt mätningsekungörelsen inte anses vara ”utmärkt på marken i laga ordning” i den mening som avses i 1 kap. 3 § jordabalken. Ett återställt gränsmärke har därmed inte heller de viktiga rättsverkningar i bevishänseende som gränsmärken normalt har enligt jordabalkens bestämmelser (se prop. 1969:128 s. B 282).

Det sagda innebär alltså att ett återställt gränsmärke, som utåt ger intryck av att vara ett sådant gränsmärke som har tillkommit eller bestämts genom en lantmäteriförrättning, inte gäller framför andra bevis om sträckningen av en fastighets gränser, såsom förrättningskartor och innehav (1 kap. 3 § jordabalken). De problem som detta kan medföra bör i och för sig inte överdrivas. Risken för att några komplikationer alls uppstår reduceras bl.a. genom att ett återställande förutsätter att fastighetsbestämning inte krävs, dvs. att det inte råder någon tvekan om den gräns som ska märkas ut på nytt (2 § mätningkungörelsen). Som närmare beskrivs i rapporten kan det dock i praktiken ändå uppstå oklarheter och tvister till följd av ett återställande (se vidare s. 40 f. i rapporten). Svårigheter kan uppkomma om det inte från början rådde fullständig överensstämmelse mellan ett gränsmärkes faktiska läge på marken och uppgifter i förrättningshandlingarna om märkets placering. Eftersom förfarandet vid återställande baseras på mätningstekniska uppgifter i förrättningshandlingar, kan det i sådana och liknande situationer resultera i att det nya gränsmärket inte placeras i exakt samma position som det ursprungliga. Detta kan i olyckliga fall medföra ersättningsanspråk, såsom när schaktningsarbeten utförs i anslutning till ett felaktigt återställt gränsmärke och arbetena medför att en grannfastighet skadas (se vidare s. 40 f. i rapporten). Det kan också medföra att fastighetsbestämning behöver göras för att bestämma gränsens rätta läge. Risken för att återställanden i vissa fall medför problem av dessa och andra slag förstärks i viss mån genom att berörda fastighetsägare normalt inte delges någon underrättelse i anslutning till att ett återställande sker. Samtliga berörda fastighetsägars uppfattning om den aktuella gränsens läge m.m. kommer därför normalt sällan till lantmäterimyndighetens kännedom.

Det hittills sagda har tagit sikte på sådana fall då ett tidigare i laga ordning anbringat gränsmärke behöver ersättas med ett nytt (dvs. rekonstruktion av gränsmärken). Som redovisas i rapporten (se s. 34 f. i rapporten) kan det även i vissa fall uppstå behov av att märka ut befintliga fastighetsgränser med kompletterande gränsmärken. Behov av det slaget kan uppkomma t.ex. om en fastighets gräns är omarkerad på grund av att utmärkning inte ansågs behövlig när gränsen tillkom och den senare behöver förtydligas efter det att ägarförhållandena till fastigheten eller fastighetens användning har ändrats. Liknande behov kan även uppkomma för att med nya gränsmärken komplettera en gräns som löper i en rak linje när det är långt avstånd eller av någon annan anledning dålig sikt mellan befintliga märken i gränsens brytpunkter. Även vid s.k. excentrisk utmärkning – där ett gränsmärke inte i sig markerar gränsen utan endast anger var denna går i förhållande till märket – kan det finnas behov av komplettering. Detta kan aktualiseras antingen i skadeförebyggande syfte, t.ex. med anledning av planerade vägarbeten, eller för att det på grund av dålig bärighet eller andra för utmärkning ogynnsamma markförhållanden inte är praktiskt möjligt att fixera ett gränsmärke i den faktiska fastighetsgränsen. Till skillnad från vad som gäller för rekonstruktion av gränsmärken saknas det enligt gällande rätt möjlighet till kompletterande utmärkning genom fastighetsbestämning om fastighetsgränsen är i rättslig mening klar. En omarkerad gränspunkt kan, som berörs i avsnitt 4, inte heller markeras med stöd av mätningkungörelsen,

eftersom det i dessa fall aldrig har funnits något gränsmärke som kan återställas. Prop. 2008/09:177

Samlad bedömning

Gränsmärken har normalt stor betydelse som bevis för var en fastighets gränser är belägna. Gränsmärken är därmed ägnade att säkerställa ordning och reda i fastighetsindelningen. Sådana märken gör också att en fastighets gränser blir synbara inte bara för fastighetsägaren själv utan också för grannar och andra. Detta kan vara betydelsefullt t.ex. i en överlåtelsesituation eller när skadeförebyggande åtgärder behöver vidtas i samband med markarbeten intill en grannfastighet. Det är angeläget att gränsmärken anbringas så att fastigheters gränser märks ut på ett sätt som överensstämmer med gränsernas rätta läge. Lika angeläget är att fastighetsägare och andra så långt möjligt kan förlita sig på att av lantmäterimyndigheten utsatta gränsmärken har den viktiga rättsliga betydelse som sådana normalt har. Som framgår ovan är dock detta inte alltid fallet. Nuvarande möjligheter att på ett rättssäkert sätt rekonstruera eller komplettera gränsmärken är begränsade och tillgodoser inte de behov som finns.

Som *Sveriges LantmätareFörening* framhåller medför nuvarande ordning i och för sig sällan några problem i praktiken. Till en del kan detta dock bero på att befintliga oklarheter ännu inte upptäckts. Man kan därför inte bortse från att verkliga problem kan uppstås längre fram. Eftersom fast egendom ofta representerar betydande värden, kan felaktigt eller ofullständigt markerade fastighetsgränser i värsta fall medföra kända ersättningsanspråk.

Mot bl.a. den nu angivna bakgrunden bedömer regeringen i likhet med Lantmäteriverket och flertalet remissinstanser att det finns behov av en mer rättssäker utmärkning av entydiga fastighetsgränser i de aktuella fallen.

5.2 Hur bör behovet tillgodoses?

Regeringens förslag: Det ska införas en ny, mer rättssäker lantmäteriatgärd för utmärkning på marken av rättsligt entydiga fastighetsgränser (särskild gränsutmärkning).

Rapportens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. I rapporten föreslås dock att behovet av utmärkning av rättsligt entydiga fastighetsgränser ska tillgodoses genom en utvidgning av tillämpningsområdet för reglerna om fastighetsbestämning (se s. 33 f. i rapporten).

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller har inte några invändningar mot rapportens förslag.

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utkastet till lagrådsremiss föreslås dock att den nya lantmäteriatgärden ska benämnas gränsutmärkning (se s. 18 f. i utkastet till lagrådsremiss).

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget i utkastet till lagrådsremiss. Några remissinstanser, däribland *Sveriges LantmätareFörening*, kritiserar dock benämningen gränsutmärkning.

Skälen för regeringen förslag: I avsnitt 5.1 gör regeringen bedömningen att det finns ett behov av en ny lantmäteriatgård för att kunna rekonstruera eller komplettera gränsmärken på ett mer rättssäkert sätt och i fler fall än som är möjligt enligt nuvarande regler. Frågan blir då hur behovet av nya regler bör tillgodoses.

Lantmäteriverkets förslag är att tillämpningsområdet för reglerna om fastighetsbestämning ska utvidgas så att de blir tillämpliga även på de nu aktuella fallen. Det finns i och för sig vissa fördelar med förslaget, bl.a. fördelar av lagsystematisk natur. Det är dock svårt att bortse från att institutet fastighetsbestämning i sin nuvarande utformning är ett instrument för att fastställa fastigheters eller vissa rättsförhållandens beskaffenhet i rättsligt oklara situationer. Med Lantmäteriverkets förslag skulle institutet utvidgas så att det skulle kunna användas för att märka ut rättsligt entydiga fastighetsgränser.

Institutet fastighetsbestämning har funnits under lång tid. En utvidgning av institutet i den riktning som Lantmäteriverket föreslår skulle medföra att det får en annan innebörd än det hittills har haft. Fastighetsbestämning skulle i de nu aktuella fallen närmast jämföras med sådan utmärkning av fastighetsgränser som enligt nuvarande bestämmelser sker med anledning av fastighetsbildning eller fastighetsbestämning (jfr 4 kap. 27 § och 14 kap. 7 § fastighetsbildningslagen). Det ligger dock ett värde i att inte på detta sätt förändra den hävdvunna innebörden av fastighetsbestämning om inte starka skäl talar för det.

I likhet med flera remissinstanser anser regeringen att en mer ändamålsenlig lösning är att i stället införa en ny lantmäteriatgård. Den nya åtgärden bör lämpligen ges en särskild benämning. I utkastet till lagrådsremiss föreslogs gränsutmärkning. Denna benämning kritiserar av flera remissinstanser med hänvisning till den förväxlingsrisk mellan olika utmärkningsåtgärder som kan uppkomma. Som bl.a. *Villaägarnas Riksförbund* förordar föreslår regeringen därför i klagörande syfte att den nya åtgärden benämns särskild gränsutmärkning. Hur åtgärden bör regleras överväger regeringen närmare i avsnitten 5.3 och 5.4.

Som Lantmäteriverket anger (se s. 33 f. i rapporten) bör införandet av den nya åtgärden särskild gränsutmärkning leda till att reglerna i mätningkungörelsen om återställande av gränsmärke upphävs.

5.3 Grundläggande förutsättningar för särskild gränsutmärkning

Regeringens förslag: Särskild gränsutmärkning ska endast kunna användas när utmärkning av en fastighets gräns inte kan åstadkommas med anledning av fastighetsbildning och om fastighetsbestämning av gränsen inte krävs.

Den som har rätt att ansöka om fastighetsbestämning ska också ha rätt att ansöka om särskild gränsutmärkning.

Rapportens förslag: Regeringens förslag saknar direkt motsvarighet i rapportens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans berör dessa frågor.

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss: Överensstämmer i sak med regeringens förslag (se s. 19 f. i utkastet till lagrådsremiss).

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget i utkastet till lagrådsremiss.

Skälen för regeringens förslag: Syftet med särskild gränsutmärkning bör vara att möjliggöra utmärkning av fastigheters gränser i situationer som är rättsligt entydiga och att säkerställa att de gränsmärken som sätts ut får samma verkan i bevishänseende som gränsmärken normalt har, dvs. att märkena utgör exklusiv bevisning om gränsens läge. Det är givet att den nya åtgärden bör vara sekundär i förhållande till annan gränsutmärkning enligt fastighetsbildningslagen och därför bara bör kunna vidtas om behovet av utmärkning inte tillgodoses redan med anledning av en fastighetsbildningsåtgärd (se 4 kap. 27 § fastighetsbildningslagen). Inte heller bör den nya åtgärden komma till användning när det råder tvekan om gränsens rätta läge och denna osäkerhet därför bör undanröjas genom fastighetsbestämning. Det nu sagda bör framgå av lagen.

En fråga om fastighetsbestämning får tas upp av lantmäterimyndigheten bl.a. efter en ansökan av en behörig sökande (14 kap. 1 § tredje stycket fastighetsbildningslagen). Ansökan får göras av den som är sakägare samt av kommunen när den fullgör uppgifter enligt plan- och bygglagstiftningen. I avsnitt 6 föreslår regeringen att kretsen av behöriga sökande av fastighetsbestämning ska utökas i några hänseenden.

Särskild gränsutmärkning kan i visst avseende ses som en enklare form av fastighetsbestämning. Det ligger då nära till hands att anse att den som är berättigad att ansöka om fastighetsbestämning även bör vara berättigad att ansöka om särskild gränsutmärkning. Även enkelhetsskäl, liksom intresset av likformighet mellan näraliggande regler, talar för en sådan lösning. Regeringen föreslår därför att de som är berättigade att ansöka om fastighetsbestämning även ska ha rätt att ansöka om särskild gränsutmärkning. Också de som ingår i den utökade krets av behöriga sökande av fastighetsbestämning som föreslås nedan bör lämpligen vara berättigade att ansöka om särskild gränsutmärkning (se vidare avsnitt 6).

En annan fråga är om även andra än behöriga sökande av fastighetsbestämning bör ha rätt att ansöka om särskild gränsutmärkning, t.ex. den som utan att vara sakägare har skadat någon annans gränsmärke i samband med schaktningsarbeten i närheten av en fastighetsgräns. Detta aktualiserar dock vissa principiella frågor, som lämpligen inte bör övervägas i detta begränsade sammanhang, se vidare avsnitt 6. Av betydelse är också att särskild gränsutmärkning, trots dess begränsade tillämpningsområde, kommer att få stor betydelse för ägarna av de fastigheter som berörs genom att utmärkningen kommer att utgöra exklusiv bevisning om gränsens läge. Det finns också av den anledningen skäl att begränsa kretsen av behöriga sökande som inte är sakägare. Regeringen lägger därför inte fram något förslag om att andra än behöriga sökande av fastighetsbestämning ska ges rätt att ansöka om särskild gränsutmärkning.

En fråga om fastighetsbestämning får i vissa fall tas upp på lantmäterimyndighetens eget initiativ, nämligen om det behövs vid en fastighets-

bildningsförrättning eller om lantmäterimyndigheten har förordnat om det vid en förrättning enligt viss annan lantmäterilagstiftning. Det har inte framkommit behov av motsvarande möjlighet vid särskild gränsutmärkning.

Som en generell förutsättning för att lantmäterimyndigheten ska kunna pröva en fråga med anledning av en ansökan om fastighetsbestämning gäller att det inte är uppenbart att frågan saknar betydelse för sökanden (se 14 kap. 1 § fjärde stycket fastighetsbildningslagen). Detta bör gälla även för särskild gränsutmärkning.

5.4 Särskilt om förfarandet

Regeringens förslag: En fråga om särskild gränsutmärkning ska handläggas vid en lantmäteriförrättning med tillämpning av i stort sett samma regler som gäller för handläggning av ärenden om fastighetsbestämning. Det ska dock inte vara möjligt att pröva överenskommelser mellan sakägare om justering av fastigheters gränser. Inte heller ska det vara möjligt att jämka en fastighets gräns för att den ska få en ändamålsenlig sträckning i tekniskt hänseende.

Rapportens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. I rapporten föreslås dock att delgivning av ansökan aldrig ska behöva ske och att en skriftlig överenskommelse om ändrad sträckning av en gräns ska kunna läggas till grund för ett beslut i de nu aktuella fallen (se s. 38 f. i rapporten).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inte några invändningar mot rapportens förslag. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anser att samtliga sakägare måste delges ansökan om fastighetsbestämning av det föreslagna nya slaget och att bestämmelserna om rättvis rättegång i Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna sannolikt innebär att det måste hållas sammanträde om någon sakägare begär detta. *Umeå kommun* väcker frågan om hur ett beslut om ny utmärkning av fastighetsgräns genom fastighetsbestämning ska dokumenteras och framför uppfattningen att det bör utarbetas ett standardformulär för ändamålet.

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss: Överensstämmer i allt väsentligt med regeringens förslag. I utkastet till lagrådsremiss föreslås också att en ansökan inte ska behöva delges andra sakägare än de fastighetsägare som berörs och att det ska vara möjligt att jämka en fastighetsgräns för att den ska få en ändamålsenlig sträckning i tekniskt hänseende (se s. 20 f. i utkastet till lagrådsremiss).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget i utkastet till lagrådsremiss. Några remissinstanser, bl.a. *Nacka tingsrätt*, ifrågasätter förslagen om att delgivning av ansökan inte ska behöva ske med andra sakägare än fastighetsägare och om att en gräns ska kunna jämkas i tekniskt hänseende. *Nacka tingsrätt* och *Fastighetsrådets och Miljörådets förening* föreslår att det uttryckligen ska framgå av lagen att sammanträde inte ska krävas.

Skälen för regeringens förslag

Förfarandet vid fastighetsbestämning

Ärenden om fastighetsbestämning handläggs av lantmäterimyndigheten vid en förrättning. I fråga om förfarandet vid fastighetsbestämning gäller flertalet av de bestämmelser som tillämpas vid förrättningar som gäller fastighetsbildning (se 14 kap. 2 § första stycket fastighetsbildningslagen och de hänvisningar till 4 kap. som finns där). De båda slagen av förrättningar bygger också på den s.k. officialprincipen (jfr 4 kap. 25 § respektive 14 kap. 3 §). Den innebär i korthet att lantmäterimyndigheten ska se till att varje ärende blir ordentligt utrett.

Vid en förrättning om fastighetsbestämning ska det i allmänhet hållas sammanträde med sakägarna. I vissa fall kan dock handläggningen ske utan sammanträde, t.ex. när det inte finns några motstridiga intressen mellan sakägarna och det inte heller finns några andra hinder mot den åtgärd som söks (14 kap. 2 § och 4 kap. 14 §).

Om det finns något hinder mot fastighetsbestämningen, ska förrättningen så snart som möjligt ställas in (14 kap. 2 § och 4 kap. 31 §). Handläggningen upphör när lantmäterimyndigheten genom ett s.k. avslutningsbeslut förklarar förrättningen avslutad (14 kap. 9 § och 4 kap. 29 §).

Vilka förfaranderegler bör gälla för särskild gränsutmärkning?

Syftet med den föreslagna nya åtgärden särskild gränsutmärkning är att den ska kunna användas för att rekonstruera eller komplettera fastigheters gränsmärken i fler fall och på ett mer rättssäkert sätt än som är möjligt enligt nuvarande regler. Det är angeläget att reglerna för åtgärden utformas så att den kan genomföras på ett enkelt och kostnadseffektivt sätt utan att eventuella motstående intressen äventyras. I synnerhet när ställning tas till vilka förfaranderegler som bör gälla behöver det därför göras en avvägning mellan rättssäkerhet och effektivitet.

Det är både naturligt och lämpligt att frågor om särskild gränsutmärkning prövas av lantmäterimyndigheten vid en förrättning enligt fastighetsbildningslagen. Lantmäteriverkets förslag går ut på att, om inte något annat sägs, samma regler som gäller för förrättningar om fastighetsbestämning ska gälla även för de nu aktuella förrättningarna. En sådan lösning kan i och för sig göra förfarandet något mer kostsamt och komplicerat än det som tillämpas i fråga om återställande av gränsmärke enligt mätningkungörelsen. Detta uppvägs dock mer än väl av de ökade möjligheter till ett rättssäkert fastighetsutnyttjande som de föreslagna reglerna medför.

Finns det då skäl att, i något avseende, göra undantag från de regler som gäller för handläggningen av ärenden om fastighetsbestämning eller införa andra särskilda regler för ärenden om särskild gränsutmärkning? Frågan är föranledd av att Lantmäteriverket föreslår vissa sådana sär-

skilda regler i syfte att förrättningar av det nya slaget ska kunna genomföras på ett enkelt och kostnadseffektivt sätt. Prop. 2008/09:177

Särskilt om behovet av sammanträde

Nuvarande regler utgår från att lantmäterimyndigheten ska hålla sammanträde med sakägarna vid förrättningar enligt fastighetsbildningslagen, såsom vid fastighetsbestämning (14 kap. 2 § första stycket och 4 kap. 14 § första stycket fastighetsbildningslagen). Eftersom förrättningar av det nya slaget normalt torde komma att vara av mindre komplicerad natur, framstår det som tveksamt om lantmäterimyndigheten alltid ska behöva hålla sammanträde med sakägarna. Tvärtom talar en hel del för att sammanträde i de aktuella fallen normalt bör kunna undvaras. Redan enligt gällande rätt finns det vissa möjligheter att göra förfarandet i samband med fastighetsbestämning mindre omfattande när de frågor som ska behandlas är enkla. Exempelvis kan ett ärende om fastighetsbestämning handläggas utan sammanträde om det inte förekommer några motstridiga intressen mellan sakägarna (14 kap. 2 § första stycket och 4 kap. 14 § andra stycket). Enligt regeringens mening framstår detta som en lämplig ordning som bör gälla även vid särskild gränsutmärkning och torde innebära att sammanträde normalt inte behöver hållas i de aktuella fallen. Någon särskild bestämmelse om detta, som föreslås av bl.a. *Nacka tingsrätt*, behövs därför inte. Europakonventionens bestämmelser om rättvis rättegång beaktas genom möjligheten att överklaga förrättningsbesluten och någon rätt till muntlig handläggning hos lantmäterimyndigheten följer inte av konventionen. Om en sakägare begär att sammanträde ska hållas, finns det förmodligen motstridiga intressen mellan sakägarna. I så fall saknas sådana skäl som tillåter att sammanträde inte behöver hållas. Förhållandena kan i stället vara sådana att fastighetsbestämning behöver ske, se vidare nedan.

Särskilt om delgivning av ansökan m.m.

Som nämns ovan föreslår Lantmäteriverket vissa undantag från allmänna regler för förrättningar av det nya slaget. Ett sådant rör i vilka situationer en ansökan om en lantmäteriatgård ska delges sakägare. När en förrättning handläggs utan sammanträde gäller generellt för åtgärder enligt fastighetsbildningslagen att de sakägare som inte har biträtt ansökan ska delges ansökningshandlingen. Härigenom får de kännedom om den pågående förrättningen och kan framföra sina synpunkter innan den avslutas (4 kap. 15 § första stycket fastighetsbildningslagen). Detta gäller även för fastighetsbestämning (14 kap. 2 § första stycket) och ska, enligt regeringens förslag, också gälla för särskild gränsutmärkning.

Det finns emellertid vissa undantag från huvudregeln om kravet på delgivning (4 kap. 15 § andra stycket). Undantagen gäller i fråga om vissa fastighetsbildningsåtgärder, dels för den som är sakägare enbart därför att han eller hon är delägare i s.k. onyttiga samfälligheter, dels för ägare av fastighet till vilken hör ett s.k. onyttigt servitut. I dessa fall ska dock normalt i stället en underrättelse om ansökan skickas till sakägaren.

I rapporten föreslås att det även för den nya åtgärden ska göras undantag från huvudregeln om delgivning av ansökan. Enligt regeringens bedömning kan det dock förväntas att den som är sakägare genom innehav av en angränsande fastighet normalt sett berörs i högre grad av en förrättning avseende särskild gränsutmärkning än vad den gör som omfattas av de existerande undantagen när det gäller fastighetsbildning. Av betydelse är också att de senare fallen tar sikte på vissa onyttiga rättigheter, inte på gränser för bestående fastigheter. Som bl.a. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* är inne på är det därför inte lämpligt att, för de nu aktuella fallen, göra avsteg från huvudregeln i fråga om delgivning av ansökan.

I utkastet till lagrådsremiss föreslogs ett undantag av innebörd att delgivning i dessa fall inte behöver ske med andra sakägare än fastighetsägare. Några remissinstanser har ifrågasatt förslaget, *Nacka tingsrätt* under påpekande att rättighetshavare inte anses som sakägare vid fastighetsbestämning (se rättsfallet NJA 1980 s. 445). Regeringen gör bedömningen att ett undantag av det slag som föreslogs i utkastet till lagrådsremiss framstår som överflödigt.

Förfarandet i övrigt

Om det, t.ex. därför att en sakägare framför invändningar vid förrättningen, skulle komma fram omständigheter som gör att gränsens rätta sträckning inte framstår som entydig, kan det ofta vara lämpligt att sökanden bereds tillfälle att ta ställning till om ansökan bör begränsas, om någon del bedöms kunna bli föremål för särskild gränsutmärkning. Det nu sagda aktualiserar frågan om hur en sådan ansökan bör hanteras om sökanden inte, när så är aktuellt, begränsar den. Fastighetsbildningslagen innehåller två olika instrument om hur situationen att det finns hinder mot en fastighetsbildningsåtgärd ska hanteras, avvisning av ansökan eller inställelse av förrättningen (4 kap. 10 och 31 §§). I enlighet med Lagrådets förslag år 1969 innebär dessa instrument att formella hinder (t.ex. bristande behörighet) ska leda till avvisning och materiella hinder ska leda till inställelse (prop. 1969:128 s. B 1108 och B 1159 f.). Motsvarande gäller vid fastighetsbestämning (14 kap. 2 §). Enligt regeringens bedömning utgör den situationen att gränsens rätta läge är oklar ett materiellt hinder, eftersom en grundläggande materiell förutsättning för ett beslut om särskild gränsutmärkning saknas. I en sådan situation bör alltså förrättningen ställas in. Detta kräver inte någon särskild bestämmelse (jfr 14 kap. 2 § och 4 kap. 31 § fastighetsbildningslagen).

I de fall sträckningen av en gräns inte är entydig kan det ofta vara lämpligt att sökanden underrättas om att prövningen av gränsen behöver ske genom fastighetsbestämning. Någon särskild regel om detta framstår inte som nödvändig. Eftersom särskild gränsutmärkning blir en kompletterande lantmäteriatgärd vid sidan av de befintliga åtgärderna fastighetsbildning och fastighetsbestämning, är det naturligt att, om ansökan om fastighetsbestämning görs, lantmäterimyndigheten handlägger denna enligt allmänna regler. Detta behöver dock inte komma till uttryck i någon särskild lagregel. Samtidigt bör, om fastighetsbestämning har samband

med särskild gränsutmärkning, åtgärderna kunna handläggas gemensamt vid en förrättning. Även när särskild gränsutmärkning har samband med fastighetsbildning bör åtgärderna kunna handläggas gemensamt vid en förrättning.

Umeå kommun tar upp frågor om dokumentering av beslut om ny utmärkning och menar bl.a. att det bör utarbetas standardformulär för ändamålet. Det som gäller för dokumentation av beslut och utmärkningsåtgärder i samband med fastighetsbestämning bör lämpligen gälla även för särskild gränsutmärkning. Detta bör komma till uttryck i lagen. På myndighetsnivå kan förfarandet ytterligare förenklas genom att standardiserade formulär används för att underlätta dokumenteringen av förrättningen och dess utmärkningsåtgärder.

Bör det finnas möjligheter till frivilliga överenskommelser eller till jämkningar?

Enligt gällande rätt ska en skriftlig överenskommelse om sträckningen av en gräns läggas till grund för ett fastighetsbestämningsbeslut, om inte den överenskomna sträckningen väsentligt avviker från gränsens rätta läge. I en sådan överenskommelse behöver inte andra sakägare delta än de som är närvarande vid det sammanträde då frågan behandlas eller, om förrättningen handläggs utan sammanträde, de sakägare som har fört talan i frågan inför förrättningen (14 kap. 5 § fastighetsbildningslagen). Lantmäteriverkets förslag innebär att det även inom ramen för den nya lantmäteriatgården ska vara möjligt att träffa överenskommelser av detta slag, under förutsättning att samtliga sakägare har undertecknat överenskommelsen.

Regeringen anser att förslaget i denna del inte bör genomföras. Tanken är att förrättningar enligt de nya reglerna normalt ska vara av enkel natur och endast avse att på marken märka ut i rättslig mening klara fastighetsgränser. Behovet av överenskommelser av detta slag framstår därför som litet. Av betydelse är också att en möjlighet att pröva sådana överenskommelser i dessa fall skulle medföra att förrättningen ändrade karaktär och omfattning och därigenom mer liknade fastighetsbestämning. Risken är även att kostnaderna för åtgärden skulle öka. Om några eller samtliga sakägare vill träffa en överenskommelse om gränsens sträckning, torde det normalt vara så att frågan om gränsens rätta läge är oklar. Behovet av att i sådana fall tydliggöra en oklar gräns genom en överenskommelse mellan sakägare kommer även fortsättningsvis att kunna tillgodoses inom ramen för gällande regler.

En näraliggande fråga gäller möjligheten för lantmäterimyndigheten att göra sådan jämkning av gränsen som krävs för att den ska få en ändamålsenlig sträckning i tekniskt hänseende; det slaget av justeringar kan myndigheten göra i ärenden som gäller fastighetsbestämning (14 kap. 6 §). Lantmäteriverket föreslår att en sådan jämkning däremot inte ska vara tillåten i de nu aktuella fallen. I utkastet till lagrådsremiss lämnades ett förslag av motsatt innebörd. Som några remissinstanser är inne på kan det visserligen åberopas skäl för att utforma reglerna så att det här slaget av jämkningar möjliggörs. Regeringen instämmer dock i Lantmäteriverkets bedömning. Som flera remissinstanser påpekar skulle

en möjlighet till teknisk jämkning, i likhet med justeringar av gränser grundade på överenskommelser, stå i strid med den grundläggande tanken om att endast befintliga och i rättslig mening klara gränser ska kunna märkas ut enligt de nya reglerna.

Särskilt om överklagande

Fastighetsbildningslagens bestämmelser innebär bl.a. att den som är missnöjd med ett fastighetsbestämmningsbeslut kan överklaga beslutet inom fyra veckor. Vidare får, enligt 15 kap. 6 § fastighetsbildningslagen, åtgärd som gäller utmärkning av gräns, när sådan sker, överklagas inom ett år från den dag då uppgift om fastighetsbestämningen infördes i fastighetsregistret eller, om utmärkningen gjordes först efter denna dag, från det att åtgärden slutfördes.

Det är naturligt att de regler som gäller för överklagande av beslut eller åtgärder med anledning av fastighetsbestämning gäller på samma sätt i fråga om särskild gränsutmärkning.

Sveriges LantmätareFörening anser att beslut enligt de nya reglerna endast bör kunna överprövas av en enda instans. Miljöprocessutredningen har i sitt huvudbetänkande lämnat förslag som bl.a. berör domstolsprövningen av fastighetsbildningsmål (SOU 2009:10). Det finns därför inte anledning att nu ta upp frågor av detta slag.

6 Rätten för andra än sakägare att ansöka om fastighetsbestämning och särskild gränsutmärkning

Regeringens förslag: Rätten att ansöka om fastighetsbestämning ska utvidgas till att även omfatta

a) staten eller en kommun, om ansökan gäller ett område som är eller kan komma att bli förklarat som skyddat enligt 7 kap. miljöbalken,

b) staten eller en kommun, om ansökan gäller ett område med vägrätt eller ett område som omfattas eller kan komma att omfattas av en arbetsplan för allmän väg, eller

c) staten, en kommun eller den som har byggt eller avser att bygga en järnväg, om ansökan gäller ett område som omfattas eller kan komma att omfattas av en järnvägsplan.

Regeringens bedömning: Det bör tills vidare inte införas några regler om att den som ska bygga en ledning eller annan anordning för vilken ledningsrättslagen är tillämplig får ansöka om fastighetsbestämning.

Rapportens förslag och bedömning: Överensstämmer till viss del med regeringens förslag och bedömning. I rapporten föreslås dock dels att rätten att ansöka med anledning av beslut enligt 7 kap. miljöbalken ska gälla endast för vissa typer av områdesskydd enligt balken, dels att det även ska införas en möjlighet att ansöka om fastighetsbestämning vid planering, framdragande och underhåll av vissa slag av ledningar eller

andra anordningar för vilka ledningsrättslagen är tillämplig (se s. 42 f. i rapporten). Prop. 2008/09:177

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inte några invändningar mot rapportens förslag och bedömning. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anser dock att endast den som genom lagakraftvunnet beslut är berättigad att disponera över berörd mark ska ha rätt att ansöka om fastighetsbestämning samt att det även vid byggande av enskilda och kommunala vägar bör införas en möjlighet att söka fastighetsbestämning. *Sjöfartsverket* förespråkar att även den som ansvarar för eller planerar att etablera allmän farled bör ges rätt att söka fastighetsbestämning. *Svensk Fjärrvärme* anser att den som har byggt eller planerar att bygga en anordning för fjärrkyla bör omfattas av förslaget. *Vägverket* påpekar att en allmän väg i vissa fall kan innehåsa med vägrätt trots att någon arbetsplan för vägen aldrig har upprättats; även i de fallen bör väghållaren enligt verket ha rätt att ansöka om fastighetsbestämning.

Förslaget och bedömningen i utkastet till lagrådsremiss: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning (se s. 25 f. i utkastet till lagrådsremiss).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser, däribland *Sjöfartsverket*, tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget och bedömningen i utkastet till lagrådsremiss. *Affärsverket Svenska Kraftnät* anser att staten bör ges rätt att ansöka om fastighetsbestämning om det behövs med anledning av planering och byggande av starkströmsledning. *Kungl. Tekniska Högskolan* anser att det bör övervägas om inte också andra än de som omfattas av förslaget i utkastet till lagrådsremiss, bl.a. enskilda som med stöd av fastställd järnvägsplan ska bygga järnväg, bör ha rätt att ansöka om fastighetsbestämning. *Svensk Energi* anser att även elnätsföretag bör ges rätt att ansöka om fastighetsbestämning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Rätten att ansöka om fastighetsbestämning

Som regeringen berör i avsnitt 5.3 kan, enligt nuvarande regler, ett ärende om fastighetsbestämning göras anhängigt endera på lantmäterimyndighetens eget initiativ eller efter en ansökan av en behörig sökande. Rätten att ansöka om fastighetsbestämning tillkommer i första hand sakägare. Även kommunen har viss, begränsad rätt att ansöka om fastighetsbestämning. Denna kommunens rätt gäller inom områden där det finns en detaljplan eller områdesbestämmelser eller där fråga har väckts om att upprätta en sådan plan eller sådana bestämmelser. Som en generell förutsättning för fastighetsbestämning efter en ansökan gäller att en sådan ansökan inte får prövas om det är uppenbart att frågan saknar betydelse för sökanden (14 kap. 1 § tredje och fjärde styckena fastighetsbildningslagen).

Enligt Lantmäteriverket uppkommer det i praktiken vissa andra situationer än de ovan nämnda där frågor om fastighetsindelningens beskaffenhet behöver klarläggas genom fastighetsbestämning. Det kan t.ex. handla om behov av det slaget i anslutning till att beslut fattas enligt offentligt rättslig lagstiftning om att reglera markanvändningen i något avseende eller att ta mark i anspråk för något visst allmännyttigt ända-

mål. Enligt Lantmäteriverket förekommer det liknande behov i anslutning till genomförandet av planer för allmänna vägar m.m. Byggaren vill då ibland att otydliga fastighetsgränser klargörs för att t.ex. förebygga skador med anledning av arbetena.

Eftersom någon annan än en sakägare, med undantag för kommunen i vissa fall, inte har rätt att ansöka om fastighetsbestämning, är den enda möjligheten att tillgodose de nämnda behoven att en berörd fastighetsägare ansöker om förrättning. För att en sådan ansökan ska komma till stånd krävs dock i praktiken ofta bl.a. att den externa parten förbinder sig att slutligt stå för kostnaderna för förrättningen. En sådan ordning framstår inte som ändamålsenlig. Detta blir tydligt om man beaktar att det ofta torde vara ett flertal fastigheter som berörs i de aktuella fallen, t.ex. med anledning av planeringsarbete för ett vägprojekt. I de fallen kan det vara omständligt att åstadkomma fastighetsbestämning i önskvärd omfattning. Det finns därför anledning att överväga i vilken utsträckning kretsen av de som är berättigade att söka fastighetsbestämning bör utökas.

Naturresevat m.m.

En situation som har aktualiserats gäller sådana områden som är föremål för skydd genom statliga eller kommunala beslut enligt 7 kap. miljöbalken, såsom naturresevat. Vid införandet av reglerna om kommunens rätt att begära fastighetsbestämning i anslutning till vissa planbeslut anfördes att fastighetsgränsernas sträckning ofta är av väsentlig betydelse i samband med upprättande och genomförande av tomtindelning (se prop. 1969:128 s. B 795). Eftersom också de nu aktuella miljöbalksbesluten har planliknande karaktär, är de skäl som ligger bakom den nuvarande kommunala rätten att ansöka om fastighetsbestämning relevanta även i fråga om beslut om områdesskydd enligt miljöbalken. Det kan således finnas behov av att mer i detalj klara ut vilken eller vilka fastigheter som en beslutad eller föreslagen miljörättslig restriktion berör. Detta kan vara värdefullt för att bestämma restriktionens areella omfattning, för att undvika onödiga intrång i enskilds rätt eller för att bestämma den ersättning som i vissa fall ska betalas. Det är angeläget att ett sådant beslut inte grundas på en oklar fastighetsindelning. Staten, t.ex. genom länsstyrelsen, eller en kommun bör därför ges rätt att begära fastighetsbestämning i de nu aktuella fallen.

Lantmäteriverket föreslår att rätten endast ska införas i fråga om vissa av de områdesskydd som omfattas av 7 kap. miljöbalken. Förslaget lägger i den delen avgörande vikt vid huruvida det med anledning av beslut om de olika skyddstyperna kan utgå ersättning till berörda fastighetsägare. Enligt regeringens mening är emellertid det huvudsakliga skälet till att nu utöka sökandekretsen att det kan finnas ett behov av att klara ut berörda fastigheters gränser för att motverka att beslut i dessa fall grundas på en oklar fastighetsindelning. Inte heller har det framkommit några tungt vägande skäl för att begränsa den föreslagna rätten till att endast avse de slag av områdesskydd som kan berättiga en fastighetsägare till ersättning. Det bör i stället vara möjligt för staten eller en kommun att ansöka om fastighetsbestämning i samtliga de situationer

som räknas upp i 7 kap. miljöbalken, så länge det inte är uppenbart att frågan saknar betydelse för sökanden. Denna initiativrätt bör dock begränsas till de områden som kräver särskilt beslut för att omfattas av skydd. Områden med strandskydd uppkommer vanligen direkt med stöd av miljöbalkens bestämmelser och bör i sådana fall inte omfattas. Vidare saknas det skäl att utsträcka initiativrätten till annan representant för det allmänna än den som har fattat eller avser att fatta beslut om skydd för det område ansökan gäller.

Allmän väg

En ytterligare situation där behovet av en möjlighet till kompletterande externt initiativ till fastighetsbestämning har aktualiserats är vid planering och byggande av allmän väg. Vaghållare för allmän väg kan vara staten eller en kommun. Sträckningen av en allmän väg läggs normalt fast genom en arbetsplan, som i flertalet fall ska fastställas av Vägverket (18 § väglagen [1971:948]). Det finns dock inte några möjligheter att inom förfarandet för upprättandet av en arbetsplan hantera frågor om oklarheter i fastighetsindelningen. Om sådana frågor uppkommer, och fastighetsbestämning genom en av en sakägare initierad ansökan inte går att åstadkomma, måste alltså arbetsplanen beslutas med oklara gränsförutsättningar. Situationen vid utarbetande av en arbetsplan för allmän väg är därmed till sin karaktär lik den som föreligger vid upprättande av detaljplaner enligt plan- och bygglagen (1987:10). I de fallen har dock kommunen möjlighet att ansöka om fastighetsbestämning. Mot denna bakgrund bör staten eller en kommun ges rätt att ansöka om fastighetsbestämning inom områden där det finns en arbetsplan eller där fråga har väckts om att upprätta en sådan plan.

Som *Vägverket* konstaterar omfattar rapportens förslag inte situationer där vägrätt undantagsvis finns trots att någon arbetsplan aldrig har upprättats; detta gäller bl.a. i fråga om befintliga enskilda vägar som har förändrats till allmänna (31 § första stycket väglagen). Eftersom avsikten med förslaget i denna del även är att ge staten eller en kommun möjlighet att ansöka om fastighetsbestämning i sådana fall där gränsmärken exempelvis har rubbats vid driftåtgärder inom befintligt vägområde, bör det även vara möjligt för dem att ansöka om fastighetsbestämning i de fall då en allmän väg inte har tillkommit genom en arbetsplan.

Järnväg

Ett fall som ligger nära det nyss nämnda är byggande av järnväg. För att få bygga en järnväg ska, enligt 2 kap. 1 c och 8 §§ lagen (1995:1649) om byggande av järnväg, järnvägsbyggaren normalt upprätta en järnvägsplan som ska fastställas av Banverket.

Behov av att klara ut fastighetsgränser kan lika väl uppkomma vid utarbetande av en järnvägsplan som vid upprättande av en arbetsplan enligt väglagen eller en detaljplan enligt plan- och bygglagen.

Lantmäteriverket framhåller att genomförandet av järnvägsplaner i praktiken normalt, till skillnad från genomförandet av arbetsplaner enligt väglagen, sker genom fastighetsreglering enligt fastighetsbildningslagen,

varvid fastighetsbestämning vid behov kan genomföras redan med stöd av gällande rätt. Det finns dock inget som hindrar att genomförandet i de fallen i stället sker med stöd av 4 kap. lagen om byggande av järnväg. Dessa bestämmelser är utformade efter mönster av bestämmelserna om plangenomförande i plan- och bygglagen. För sådana fall bör det ges motsvarande möjligheter att ansöka om fastighetsbestämning för att få rättsligt oklara gränser klarlagda som ovan har föreslagits i fråga om allmän väg.

Lantmäteriverkets förslag innebär att rätten att ansöka ska tillkomma den som bygger eller avser att bygga en järnväg. Till skillnad från vad som gäller vid byggande av allmänna vägar, där det alltid är staten eller en kommun som är väghållare, kan detta i ett enskilt fall vara någon annan än det allmänna, t.ex. ett landstingsägt aktiebolag. Det är därför naturligt att Lantmäteriverkets förslag genomförs.

Ledningar för allmänt ändamål

Ytterligare en situation som uppmärksammas i rapporten gäller planering och byggande m.m. av sådana allmännyttiga ledningar och anordningar som kan ligga till grund för beslut om ledningsrätt (se 2 och 2 a §§ ledningsrättslagen [1973:1144]). Enligt rapporten är förslaget i den delen föranlett av att det i vissa fall kan vara nödvändigt att klarlägga fastighetsindelningen med anledning av byggandet av sådana ledningar för vilka det enligt ellagen (1997:857) krävs nätkoncession för linje, något som är fallet beträffande vissa starkströmsledning (se 2 kap. 1 och 2 §§ ellagen). *Affärsverket Svenska Kraftnät*, vars huvudsakliga verksamhet består i att förvalta stamnätet för elöverföring, anser att behovet av en rätt att ansöka om fastighetsbestämning i dessa fall är begränsat i dag men att det bedöms kunna öka på sikt.

Mot denna bakgrund tycks behovet av förslaget för närvarande inte vara särskilt stort. Förslaget aktualiserar också vissa principiella frågor, se vidare nedan. Regeringen är inte beredd att överväga dessa frågor i detta begränsade sammanhang. Lantmäteriverkets förslag bör därför tills vidare inte genomföras.

Allmän farled, m.m.

Sjöfartsverket argumenterar i sitt svar över Lantmäteriverkets rapport för att även den som ansvarar för eller planerar att etablera en allmän farled bör ges rätt att söka fastighetsbestämning. Andra remissinstanser, bl.a. *Kungl. Tekniska Högskolan*, anser att det också bör vara möjligt att ansöka om fastighetsbestämning i samband med olika byggnads- eller exploateringsåtgärder, såsom byggande av enskilda vägar eller mineralbrytning.

Det sagda aktualiserar vissa principiella frågor mot bakgrund av att det normalt endast är ägare till berörda fastigheter som har rätt att ta initiativ till åtgärder enligt fastighetsbildningslagen. Därutöver har bl.a. stat och kommun viss, begränsad rätt att ta initiativ till sådana åtgärder. De nu aktuella förslagen syftar till att utvidga rätten att ansöka om fastighetsbestämning i vissa plansituationer. Planerande och etablerande av en

allmän farled kan inte anses vara en sådan planliknande situation där det bör ges rätt att ansöka om fastighetsbestämning. Frågan huruvida helt andra kategorier, såsom byggare, gruvföretag m.fl., bör ges rätt att ansöka om fastighetsbestämning bör lämpligen inte övervägas i detta begränsade sammanhang.

En fråga om saklegitimation

Hovrätten över Skåne och Blekinge förordar att endast den som genom ett lagakraftvunnet beslut är berättigad att disponera över berörd mark ska ha rätt att ansöka om fastighetsbestämning i de aktuella fallen. En sådan begränsning riskerar emellertid att medföra att den nu föreslagna utvidgningen av sökandekretsen inte får tillräckligt genomslag i praktiken och bör därför inte genomföras.

7 Ansvaret för förrättningskostnader, m.m.

Regeringens förslag: Vid fastighetsbestämning ska den som tillhör den föreslagna utökade sökandekretsen ensam svara för samtliga förrättningskostnader. Det ska dock vara möjligt att fördela kostnaderna efter vad som är skäligt, om en sakägare genom vårdslöshet eller försummelse har fördyrat förrättningen. Motsvarande ska gälla vid särskild gränsutmärkning.

Regeringens bedömning: Nuvarande regler om kommunens begränsade kostnadsansvar vid fastighetsbestämning bör tills vidare inte ändras. Det saknas också skäl att ändra nuvarande regler om rätten att överklaga ett beslut om fastighetsbestämning eller om fördelning av rättegångskostnader i mål om överklagade fastighetsbestämningar.

Rapportens förslag och bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning. I rapporten föreslås dock att den föreslagna bestämmelsen om att sökande som inte är sakägare ska stå för förrättningskostnaderna även ska gälla för kommunen när den ansöker om fastighetsbestämning inom ramen för åtgärder enligt plan- och bygglagen. Rapportens förslag innehåller inte någon möjlighet att göra en annan kostnadsfördelning än som följer av den föreslagna huvudregeln (se s. 48 f. i rapporten).

Remissinstanserna: De allra flesta remissinstanser tillstyrker eller har inte några invändningar mot rapportens förslag och bedömning. Några är dock kritiska eller tveksamma. Sålunda ifrågasätter *Affärsverket Svenska Kraftnät* förslaget. *Nacka tingsrätt* anser att det bör finnas en ”ventil” för att möjliggöra en lämplighetsbedömning av vem som ska bära kostnaden för förrättningen när ansökan inte har gjorts av en sakägare. Enligt *Hovrätten över Skåne och Blekinge* bör det ytterligare övervägas hur ansvaret för eventuella rättegångskostnader ska fördelas när en överklagad fastighetsbestämning grundas på en ansökan av någon annan än en sakägare.

Förslaget och bedömningen i utkastet till lagrådsremiss: Överensstämmer i sak med regeringens förslag och bedömning (se s. 29 f. i utkastet till lagrådsremiss).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget och bedömningen i utkastet till lagrådsremiss. Några remissinstanser, bl.a. *Villaägarnas Riksförbund*, anser att förslaget om i vilken utsträckning en sakägare som inte är sökande ska kunna göras ansvarig för förrättningskostnader bör preciseras.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Behovet av en översyn

Enligt gällande ordning ska kostnaderna för en fastighetsbestämning normalt fördelas mellan sakägarna efter vad som är skäligt. När kommunen är sökande kan den, i den mån särskilda skäl föranleder det, åläggas att betala hela eller delar av kostnaden (14 kap. 10 § fastighetsbildningslagen).

Av rapporten framgår bl.a. följande (se s. 48 f. i rapporten). Eftersom samtliga berörda sakägare normalt bedöms ha nytta av att en oklar gräns eller något annat oklart fastighetsförhållande blir utklarat, sker fördelningen av kostnaderna för fastighetsbestämning vanligtvis med hänsyn till nyttan av åtgärden – oavsett vem som har ansökt om den. Nyttan bedöms i de allra flesta situationer vara lika för fastighetsägarna på båda sidor om en oklar gräns, vilket innebär att kostnaderna vanligtvis delas lika mellan fastighetsägarna. I vissa fall kan hänsyn även tas till utgången av en tvist. Även andra förhållanden kan beaktas, t.ex. att en sakägare genom sitt agerande i betydande mån har fördyrat förrättningen (jfr 18 kap. 6 § rättegångsbalken).

De nuvarande bestämmelserna om fördelningen av förrättningskostnaderna vid fastighetsbestämning vilar på tanken att den som har nytta av en åtgärd även ska stå för kostnaderna för denna. Detta gäller även när kommunen har ansökt om fastighetsbestämning utan att vara sakägare. Det finns således en modell för hur kostnaderna ska fördelas när annan än sakägare är sökande. Den föreslagna utvidgningen av den krets som får ansöka om fastighetsbestämning innebär dock att det finns anledning att överväga en annan fördelning.

Sökande som inte är sakägare

När kommunens begränsade skyldighet att stå för kostnaderna för fastighetsbestämning infördes, motiverades detta i förarbetena med att det ofta torde vara till fördel för sakägarna att oklarheter i fastighetsindelningen m.m. avlägsnas och att det därför är naturligt att de också bekostar åtgärden (se vidare prop. 1969:128 s. B 819).

De skäl som ligger bakom kommunens begränsade betalningsansvar i de berörda fallen kan knappast utan vidare åberopas på samma sätt i fråga om den nu föreslagna utvidgade kretsen av behöriga sökanden. Kommunen, genom byggnadsnämnden eller motsvarande nämnd, har en skyldighet enligt lag att upprätta planer i syfte att främja en långsiktig

hållbar samhällsutveckling och ett effektivt markutnyttjande inom kommunen (se t.ex. 1 kap. 1–3 §§ plan- och bygglagen). En detaljplan medför fördelar inte bara för kommunen i stort utan normalt också för enskilda fastighetsägare genom att de får större möjligheter att utnyttja sina fastigheter, t.ex. för bostadsbyggande. De åtgärder som den föreslagna utökade sökandekretsen vidtar är inte lika ofta förknippade med fördelar för någon enskild fastighetsägare. Tvärtom medför åtgärder av det här slaget regelmässigt vissa nackdelar för enskilda genom att berörda fastighetsägares rätt till sina fastigheter begränsas.

I likhet med vad som föreslås i rapporten anser regeringen därför att övervägande skäl talar för att i vart fall huvudregeln bör vara att ansvaret för förrättningskostnaderna ska ligga på sökanden i de nu aktuella fallen.

Bör nuvarande bestämmelser om kommunens kostnadsansvar ändras?

Lantmäteriverket föreslår att regeln att sökande som inte är sakägare ensam ska stå för förrättningskostnaderna ska gälla även för kommunen när den söker fastighetsbestämning till följd av åtgärder enligt plan- och bygglagstiftningen. Som skäl för detta anger verket bl.a. att det är upp till kommunen att själv bedöma om graden av allmänintresse är tillräckligt stark för att rätten att ansöka om fastighetsbestämning ska utnyttjas (se s. 49 i rapporten). Regeringen har i och för sig viss förståelse för detta resonemang. Det kan samtidigt hävdas att samma hänsyn gör sig gällande i dessa fall nu som vid den gällande bestämmelsens tillkomst, dvs. att graden av nytta för de berörda sakägarna alljämt bör vara avgörande för om betalningsansvaret ska ligga på dem eller på kommunen. Något tungt vägande skäl för att nu ändra denna sedan länge etablerade ordning har hittills inte uppdragats. Den principiella skillnad som föreligger mellan det fallet att kommunen vidtar åtgärder enligt plan- och bygglagen och de nu tillkommande fallen talar dessutom för att de olika situationerna behandlas olika i detta hänseende.

Det bör alltså även fortsättningsvis krävas särskilda skäl för att en kommun ska betala förrättningskostnaderna för en ansökan om fastighetsbestämning som görs till följd av åtgärder enligt plan- och bygglagstiftningen.

Kostnadsfördelningen vid särskild gränsutmärkning

Det saknas skäl att tro att särskild gränsutmärkning på ansökan av annan än en sakägare normalt kommer att medföra sådan nytta för sakägarna som motiverar att dessa bör stå för kostnaderna för förrättningen. Det är därför naturligt att sökanden också alltid svarar för de kostnader som åtgärden innebär.

Undantagsvis annan fördelning av kostnaderna

Som *Nacka tingsrätt* och *Affärsverket Svenska Kraftnät* anger kan det emellertid inte uteslutas att de huvudregler som föreslås ovan, dels för den utvidgade sökandekretsen vid fastighetsbestämning, dels vid särskild gränsutmärkning, i undantagsfall kan leda till otillfredsställande resultat

om en sakägare genom eget agerande har fördyrat förrättningen. Det bör därför finnas en möjlighet att fördela kostnaderna på annat sätt. Regeringen anser att en sådan möjlighet bör finnas i de fall då en sakägare genom vårdslöshet eller försummelse har fördyrat förrättningen. Sakägaren bör i så fall kunna förpliktas att betala de merkostnader som uppkommit. Detta bör komma till uttryck i lagen.

Rätten att överklaga

Rätten att överklaga ett beslut enligt fastighetsbildningslagen tillkommer som huvudregel endast sakägare (15 kap. 6 § fjärde stycket fastighetsbildningslagen). Den som har ålagts att betala ersättning eller kostnad får dock överklaga utan att vara sakägare. Fastighetsbildningslagen innehåller inte någon närmare bestämning av vem som är sakägare (jfr 4 kap. 11 §). Däremot har frågan om sakägarkretsen belysts i motivuttalanden och i rättspraxis. Generellt kan sägas att ägarna av de fastigheter som berörs av en förrättningsåtgärd är att hänföra till kretsen av sakägare. Vissa myndigheter har enligt särskilda bestämmelser getts befogenheter som gör att de i viss mån jämställs med sakägare, utan att myndigheterna därigenom får ställning som sakägare. Det finns även en generell rätt för byggnadsnämnd (eller motsvarande nämnd) att överklaga tillstånds- eller fastighetsbildningsbeslut på samma sätt som sakägare (15 kap. 7 §). Varken kommunen eller en kommunal nämnd har dock rätt att överklaga ett fastighetsbestämmningsbeslut, även om beslutet har föregåtts av en ansökan av kommunen.

De som nu föreslås få rätt att ansöka om fastighetsbestämning bör inte jämföras med sakägare. De bör därför inte heller, i likhet med vad som gäller för en kommun som har ansökt om fastighetsbestämning utan att vara sakägare, ha rätt att överklaga ett fastighetsbestämmningsbeslut, förutom i fråga om förrättningskostnad. Motsvarande bör gälla i fråga om särskild gränsutmärkning. Det sagda blir följderna redan av nuvarande bestämmelser och aktualiserar inte någon lagstiftningsåtgärd.

Enligt 15 kap. 9 § fastighetsbildningslagen får beslut om inställande av förrättning som begärts av länsstyrelsen eller kommunen överklagas av sökanden i likhet med vad som gäller för sakägare. Det kan synas som att förslagen i detta lagstiftningsärende bör leda till att rätten att överklaga beslut om inställande av förrättning utvidgas. Detta är emellertid en vidare fråga eftersom reglerna i 15 kap. fastighetsbildningslagen redan i dag gäller för anläggningsförrättningar som begärts med stöd av 2 kap. 12 § lagen om byggande av järnväg (se 30 § anläggningslagen). Regeringen är därför inte beredd att på nuvarande underlag föreslå någon ändring i reglerna om överklagande av beslut om inställande av förrättning.

Fördelning av rättegångskostnader

Hovrätten över Skåne och Blekinge begär ett klagande av hur eventuella rättegångskostnader ska fördelas för de fall en fastighetsbestämning som har överklagats har föranletts av en ansökan av någon som inte är sakägare. *Vägverket* ställer sig tveksamt till om nuvarande

regler ger utrymme för att det allmänna ska kunna åläggas att utge ersättning för sakägares rättegångskostnader i ett mål om en överklagad fastighetsbestämning och efterlyser ett klagande motivuttalande.

Bestämmelser om fördelning av rättegångskostnader finns i 16 kap. 14 § fastighetsbildningslagen. Fastighetsdomstolen kan, efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna, besluta att sakägare som förlorar målet ska ersätta annan sakägare dennes rättegångskostnader. Om en sakägare vinner ett mål mot företrädare för allmänt intresse, kan domstolen tillerkänna sakägare ersättning för rättegångskostnad, såvida det finns synnerliga skäl. Detta har motiverats bl.a. med att det anses åligga sakägare som en medborgerlig skyldighet att medverka i fastighetsbildningsförfarandet utan rätt till ersättning för de olägenheter och kostnader som kan vara förknippade med detta (se prop. 1969:128 s. B 921 f.).

De som enligt de nu föreslagna reglerna ges rätt att ansöka om fastighetsbestämning och särskild gränsutmärkning kommer, som framgått, inte att vara sakägare. Om nuvarande regler i 16 kap. 14 § fastighetsbildningslagen tillämpas även på framtida överklaganden av fastighetsbestämning och särskild gränsutmärkning, kommer en sökande som inte är sakägare enligt gällande bestämmelser inte heller att vara berättigad till ersättning för sina rättegångskostnader. Detta framstår som en lämplig ordning.

Även de nuvarande reglerna om sakägares rätt till ersättning framstår som lämpliga när sökandekretsen nu utökas. En sakägare som vinner målet kommer inte att ha rätt till ersättning för sina rättegångskostnader från den som varken är sakägare eller företrädare ett allmänt intresse. Liknande situationer kan uppkomma redan i dag om en anläggningsförrättning som begärts med stöd av 2 kap. 12 § lagen om byggande av jämväg överklagas. För att nuvarande regler om fördelning av rättegångskostnader ska gälla även för de nu aktuella fallen krävs inte någon lagändring.

8 Fastighetsbestämning av gemensamhetsanläggning

Regeringens förslag: En gemensamhetsanläggnings omfattning ska kunna prövas genom fastighetsbestämning.

En samfällighetsförening ska, efter beslut av föreningsstämman, kunna ansöka om fastighetsbestämning som angår en gemensamhetsanläggning som föreningen förvaltar. Vid en sådan ansökan ska föreningen företräda de delägare som inte på annan grund är sakägare i förrättningen.

Rapportens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I rapporten föreslås dock att det även ska vara möjligt att genom fastighetsbestämning pröva vilka grunder som gäller för fördelning av kostnaderna för en gemensamhetsanläggning (se s. 50 f. i rapporten).

Remissinstanserna: De allra flesta remissinstanser tillstyrker eller har inte några invändningar mot rapportens förslag. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anser dock att frågan om prövning av grunder för fördel-

ning av kostnader inte bör kunna göras till föremål för fastighetsbestämning. Även *Nacka tingsrätt* ger uttryck för tveksamhet till förslaget i den delen.

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss: Överensstämmer i sak med regeringens förslag (se s. 33 f. i utkastet till lagrådsremiss).

Remissinstanserna: Remissinstanserna, bl.a. *Nacka tingsrätt*, tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget i utkastet till lagrådsremiss. *Villaägarnas Riksförbund* efterlyser ett förtydligande av vad som ska kunna bli föremål för prövningen.

Skälen för regeringens förslag

Fastighetsbestämning av servitut

Ett servitut ger ägaren av en fastighet (härskande fastighet) rätt att nyttja en annan fastighet (tjänande fastighet) i något visst hänseende, t.ex. att använda en väg på den tjänande fastigheten. Servitut kan grundas endera på ett avtal (avtals servitut) eller på en myndighets beslut (officialservitut). Servitut av det senare slaget tillkommer ofta genom beslut av lantmäterimyndigheten med tillämpning av fastighetsbildningslagens bestämmelser om fastighetsreglering (se särskilt 7 kap. fastighetsbildningslagen).

Enligt gällande rätt kan lantmäterimyndigheten genom fastighetsbestämning bl.a. pröva huruvida ett servitut som har tillkommit på något annat sätt än genom avtal gäller och vilket omfång rätten har (14 kap. 1 § första stycket 2 och fjärde stycket). En fråga är i vilken utsträckning denna reglering ger möjlighet att besluta om oklarheter rörande gemensamhetsanläggningar, t.ex. hur en sådan anläggning närmare är beskaffad. En gemensamhetsanläggning är en anläggning som är gemensam för flera fastigheter och som tillgodoser gemensamma behov, t.ex. en gemensam väg, lekplats eller VA-anläggning inom ett småhusområde (1 § anläggningslagen). En näraliggande fråga är vem som kan ha rätt att ta initiativ till fastighetsbestämning rörande en gemensamhetsanläggning. Det har enligt Lantmäteriverket ifrågasatts om en samfällighetsförening har rätt att begära fastighetsbestämning avseende en anläggning som den förvaltar.

Fastighetsbestämning av en gemensamhetsanläggning

Rättigheter som kan upplåtas enligt 49–52 §§ anläggningslagen – t.ex. rätt att bygga väg över annans fastighet eller att använda annans väg – anses vara servitut i den mening som avses i 14 kap. 1 § fjärde stycket fastighetsbildningslagen. Det är därför möjligt att genom fastighetsbestämning pröva huruvida ett servitut som har tillkommit enligt anläggningslagen gäller och vilket omfång rätten har.

När det däremot gäller upplåtelse av utrymme för en gemensamhetsanläggning enligt 12 § anläggningslagen är frågan mer komplicerad. Denna rätt till utrymme, som enligt 14 § anläggningslagen är samfällad för de fastigheter som deltar i anläggningen, har uttryckts både som ett servitut och som en rättighet av ”servitutskaraktär” (se t.ex. prop. 1973:160 s. 214).

Räckvidden av fastighetsbestämning när det gäller rättsförhållanden enligt anläggningslagen har berörts sparsamt i förarbetena. Av förarbetena till 14 kap. fastighetsbildningslagen framgår endast att servitut som har tillkommit enligt den då gällande lagen (1966:700) om vissa gemensamhetsanläggningar ska jämföras med bl.a. servitut som har tillkommit enligt fastighetsbildningslagstiftningen (se prop. 1969:128 s. B 799). I förarbetena till anläggningslagen angavs att vad som då gällde för lagen om vissa gemensamhetsanläggningar i stället skulle gälla för anläggningslagen (prop. 1973:160 s. 482).

Oavsett var gränsen för fastighetsbestämning av servitut eller servitutsliknande rättigheter får anses gå, innehåller ett anläggningsbeslut även delar som inte kan sägas inrymmas i servitutsbegreppet. I anläggningsbeslut regleras nämligen även frågor som inte primärt har med relationen mellan gemensamhetsanläggningen och den belastade fastigheten att göra (se 24 § anläggningslagen). Enligt Lantmäteriverket kan oklarheter uppkomma rörande gränsdragningen mellan gemensamma och enskilda anläggningar – t.ex. i vilken punkt en VA-anläggning får karaktär av gemensamhetsanläggning. Vidare kan utformningen av en gemensamhetsanläggning variera inom ramen för samma befogenheter och fysiska utsträckning. Det kan då bli nödvändigt att tolka ritningar m.m. mer i detalj för att klargöra anläggningens omfattning. Dessa frågor bör, enligt Lantmäteriverket, kunna prövas genom fastighetsbestämning (se vidare s. 50 f. i rapporten).

Mot denna bakgrund instämmer regeringen i Lantmäteriverkets bedömning att rättsliga oklarheter kring innehållet i upplåtelser för gemensamhetsanläggningar och gemensamhetsanläggningars omfattning bör kunna prövas genom fastighetsbestämning.

I ett anläggningsbeslut ska anges bl.a. gemensamhetsanläggningens ändamål, läge, storlek och huvudsakliga beskaftenhet i övrigt (24 § andra stycket 1 anläggningslagen). Det är naturligt att de nya reglerna kan åberopas för att klargöra vilket ändamål en gemensamhetsanläggning har enligt det anläggningsbeslut genom vilket gemensamhetsanläggningen inrättades. Som *Villaägarnas Riksförbund* påpekar kan näraliggande frågor aktualiseras inom ramen för förvaltningen av en inrättad gemensamhetsanläggning. Det kan då i vissa fall vara betydelsefullt att bestämma i vilken utsträckning en viss förvaltningsåtgärd är förenlig med gemensamhetsanläggningens ändamål (se t.ex. rättsfallet NJA 1989 s. 291). Prövningen av sådana och andra förvaltningsfrågor bör lämpligen inte omfattas av de nu aktuella reglerna utan av lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.

Fastighetsbestämning av kostnadsfördelning

Lantmäteriverket föreslår att även frågan om vilka grunder som gäller för fördelning av kostnaderna för en gemensamhetsanläggning ska kunna prövas genom fastighetsbestämning (se s. 52 i rapporten). Enligt regeringens mening är förslaget dock tveksamt. Detta beror bl.a. på att det skulle medföra att institutet fastighetsbestämning blir tillämpligt på frågor av en helt annan karaktär än de som i dag kan prövas genom fastighetsbestämning. Som *Hovrätten över Skåne och Blekinge* och *Nacka*

tingsrätt är inne på framstår inte heller behovet av en möjlighet att klarlägga frågor av detta slag som särskilt stort. Det hänger bl.a. samman med att oklarheter i debiteringsfrågor ofta torde vara ett tecken på att gällande debiteringsgrund kan behöva prövas i sak. Redan nuvarande regler i anläggningslagen ger vissa möjligheter att ompröva frågor som har prövats vid en förrättning enligt anläggningslagen. För sådan prövning krävs dock normalt att ändrade förhållanden har inträtt, vilket givetvis innebär en begränsning (se 35 § anläggningslagen).

Enligt regeringens mening bör förekommande önskemål om att kunna klarlägga innebörden av och vid behov ändra gällande debiteringsgrunder snarare tillgodoses genom en uppmjukning av reglerna om omprövning av frågor som har prövats enligt anläggningslagen. Denna fråga behöver analyseras djupare än vad som är möjligt i detta begränsade sammanhang.

Initiativrätten för en samfällighetsförening

Det finns samfälligheter av olika slag. En typ av samfällighet är mark eller annat utrymme som hör till flera fastigheter gemensamt, en s.k. marksamfällighet. En annan typ av samfällighet är en sammanslutning av fastigheter som förvaltar en gemensamhetsanläggning, en s.k. anläggningssamfällighet.

Som huvudregel är det ägarna av de fastigheter som ingår i en samfällighet som har rätt att ansöka om och är sakägare vid en lantmäteriförrättning som gäller samfälligheten. Det finns dock vissa undantag från denna regel. Ett sådant undantag innebär att en samfällighetsförening som förvaltar samfälld mark är sakägare i stället för delägarna när en förrättning enligt fastighetsbildningslagen gäller den samfällda marken (4 kap. 11 § fjärde stycket fastighetsbildningslagen). Vidare gäller att en samfällighetsförening får, efter beslut av föreningsstämman, påkalla fastighetsreglering som berör samfälld mark under föreningens förvaltning (5 kap. 3 § första stycket). Ett annat undantag innebär att en samfällighetsförening som förvaltar en gemensamhetsanläggning får, efter beslut av föreningsstämman, begära en förrättning enligt anläggningslagen som angår en gemensamhetsanläggning under föreningens förvaltning (18 § andra stycket anläggningslagen). Föreningen är dock i de fallen inte sakägare vid förrättningen annat än i särskilt utpekade fall (se t.ex. 35 § fjärde stycket och 35 a § andra stycket anläggningslagen).

Det nu sagda innebär alltså att en samfällighetsförening som förvaltar en marksamfällighet kan ansöka om fastighetsreglering rörande den samfällda marken. Det saknas emellertid regler som ger en samfällighetsförening som förvaltar en gemensamhetsanläggning rätt att ansöka om en förrättning enligt fastighetsbildningslagen. Lantmäteriverket föreslår därför att en samfällighetsförening, efter beslut av föreningsstämman, ska ha rätt att ansöka om fastighetsbestämning som angår en gemensamhetsanläggning som föreningen förvaltar. Flertalet remissinstanser är positiva till förslaget. Det är också regeringen. Rätten att ansöka i dessa fall bör dock lämpligen preciseras så att den enbart gäller i de fall en gemensamhetsanläggning, enligt vad som föreslås ovan, kan göras till föremål för fastighetsbestämning.

Att föreningen ges rätt att ansöka i dessa fall innebär inte utan vidare att den därmed också blir att anse som sakägare vid förrättningen. Föreningen bör därför enligt lagen ges ställning av sakägare och rätt att företräda delägarna vid förrättningen. Det bör dock inte vara möjligt för föreningen att företräda en delägare om det finns motstridande intressen mellan samfälligheten och delägaren.

9 Ekonomiska konsekvenser

Förslagen i detta lagstiftningsärende innebär i huvudsak dels att fler än i dag blir berättigade att ansöka om fastighetsbestämning, dels att en ny typ av lantmäteritåtgärd, särskild gränsutmärkning, införs. Lantmäteriväsendets verksamhet finansieras genom avgifter från sakägarna. Förslagen leder därför inte till att statens eller kommunernas kostnader för lantmäteriverksamheten ökar.

Eftersom fastighetsbestämning som sker på initiativ av någon som tillhör den nu föreslagna utökade kretsen sökande normalt bekostas av sökanden, kommer detta förslag inte att leda till några ökade kostnader för enskilda sakägare. Däremot är det oundvikligt att särskild gränsutmärkning regelmässigt kommer att leda till kostnader för den som väljer att ansöka om detta. De kostnader som uppkommer torde mer än väl uppvägas av de fördelar som de nya reglerna medför genom att fastighetsgränser kan märkas ut på marken i flera fall och på ett mer rättssäkert sätt än nuvarande regler medger.

Det faktum att förslaget ger företrädare för det allmänna utökade möjligheter att begära fastighetsbestämning som normalt ska betalas av dem själva leder givetvis kortsiktigt till vissa ökade kostnader. Samtidigt finns det anledning att utgå från att sådana initiativ kommer att tas endast i de fall där det bedöms som angeläget att gränsfrågor klarläggs i ett tidigt skede av en planerings- och utbyggnadsprocess. Detta för sannolikt med sig såväl ekonomiska som tidsmässiga besparingar längre fram och kan även fungera skadeförebyggande.

Regleringen bedöms inte få några effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt.

Såväl beslut om fastighetsbestämning som beslut om särskild gränsutmärkning kommer att kunna överklagas till fastighetsdomstol. Eftersom förslagen sannolikt kommer att medföra något fler lantmäteriförrättningar än i dag, skulle en ökning av antalet överklaganden till fastighetsdomstol kunna uppstå. Samtidigt måste beaktas att reglerna om särskild gränsutmärkning avser otvistiga ärenden, där syftet är att förtydliga rättsligt entydiga gränser. Detta torde innebära att endast mycket få sådana förrättningsbeslut eller utmärkningar kommer att överklagas. Det antal ytterligare mål om fastighetsbestämning som kan uppkomma torde inte bli annat än marginellt. Att fastighetsindelningen blir klarare är tvärtom ägnat att motverka uppkomsten av t.ex. grannlagsrättsliga tvister i domstol till följd av oklarheter i gränsfrågor. Av betydelse är också att lantmäteriförrättningar erfarenhetsmässigt överklagas enbart i liten omfattning. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att förslagen samman-

10 Ikraftträdande m.m.

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2010.

Rapportens förslag: I rapporten föreslås att lagändringarna ska träda i kraft så snart som möjligt och att fastighetsbestämning som har påbörjats före ikraftträdandet ska fortsätta att handläggas enligt äldre regler.

Remissinstanserna: Remissinstanserna kommenterar inte dessa frågor.

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss: I utkastet till lagrådsremiss föreslås att lagändringarna ska träda i kraft under 2009.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans kommenterar frågan.

Skälen för regeringens förslag: Det är önskvärt att lagändringarna träder i kraft vid en sådan tidpunkt att lantmäterioorganisationen får möjlighet att vid behov vidta förberedande åtgärder, såsom utarbetande av information om regelverket och anpassning av administrativa rutiner. Den 1 januari 2010 framstår som en lämplig tidpunkt för ikraftträdande.

Eftersom regeringens förslag inte innebär några förändringar av gällande regler för handläggningen av ärenden om fastighetsbestämning, behövs inte några sådana övergångsbestämmelser som Lantmäteriverket föreslår.

11 Författningskommentar

11.1 Förslaget till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)

1 kap.

1 kap. 1 §

Fastighetsbildning är en åtgärd som vidtas enligt denna lag och som innebär att

1. fastighetsindelningen ändras,
2. servitut bildas, ändras eller upphävs, eller
3. en byggnad eller annan anläggning som hör till en fastighet överförs till en annan fastighet.

Genom fastighetsbestämning enligt denna lag avgörs frågor om

1. hur fastighetsindelningen är beskaffad,
2. huruvida en ledningsrätt eller ett servitut gäller och vilket omfång rätten har,
3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken, och
4. vilken omfattning en gemensamhetsanläggning har.

Genom särskild gränsutmärkning enligt denna lag kan en fastighets gränser märkas ut på marken i andra fall än vid fastighetsbildning eller fastighetsbestämning.

Paragrafen anger i första och andra styckena innebörden av begreppen fastighetsbildning och fastighetsbestämning.

I *andra stycket* har en ny fjärde punkt lagts till. Genom ändringen framgår det att det är möjligt att genom fastighetsbestämning avgöra omfattningen av en gemensamhetsanläggning, se vidare kommentaren till 14 kap. 1 §.

Av lagtekniska skäl har i det nya *tredje stycket* tagits in en bestämmelse som klargör förhållandet mellan den nya lantmäteriatgårdens särskild gränsutmärkning och de andra åtgärder enligt denna lag som kan medföra att en fastighets gränser märks ut på marken, se vidare kommentaren till 14 kap. 15 §.

14 kap.

14 kap. 1 §

Lantmäterimyndigheten får genom fastighetsbestämning pröva frågor om

1. hur fastighetsindelningen är beskaffad,
2. huruvida en ledningsrätt eller ett servitut gäller och vilket omfång rätten har,
3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken, och
4. vilken omfattning en gemensamhetsanläggning har.

I fråga om servitut för vattenverksamhet som har tillkommit med stöd av miljöbalken eller motsvarande äldre lagstiftning får fastighetsbestämning enligt första stycket endast avse servitut enligt 28 kap. 10 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka frågor som kan prövas genom fastighetsbestämning.

Paragrafen har ändrats genom att en ny bestämmelse har förts in i första stycket, se nya fjärde punkten. Vidare har paragrafens tredje och fjärde stycken av lagtekniska skäl flyttats över till nya 1 a §.

Enligt punkten 4 i *första stycket* får fastighetsbestämning ske för att pröva frågor om omfattningen av en gemensamhetsanläggning. Det innebär att lantmäterimyndigheten kan avgöra vissa oklarheter rörande den närmare innebörden av vissa delar av ett anläggningsbeslut enligt anläggningslagen (1973:1149).

Bestämmelserna tar sikte på situationer där innebörden av vissa frågor som avgjorts genom ett anläggningsbeslut är oklara. En sådan situation kan vara att anläggningssamfälligheten och ägaren av den fastighet som upplåter utrymme för anläggningen har olika uppfattningar om hur stor del av fastigheten som upplåtelsen omfattar. Även om omfattningen av en gemensamhetsanläggning är ett vidare begrepp än omfånget av ett servitut (jfr första stycket 2), kan den praxis som har vuxit fram i fråga om fastighetsbestämning av servitut i tillämpliga delar tjäna till ledning även här.

En annan situation där omfattningen av en gemensamhetsanläggning kan vara oklar är då delägarna i gemensamhetsanläggningen är oense inbördes om innebörden av en fråga som regleras i anläggningsbeslutet, t.ex. om en viss anläggning ingår i gemensamhetsanläggningen eller inte. Även frågor av detta slag kan klargöras med stöd av den nya bestämmelsen.

Prövningen får endast avse vilken omfattning en gemensamhetsanläggning har. Det innebär att förvaltningsfrågor inte omfattas utan liksom hittills får hanteras enligt lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter. Frågan i vilken utsträckning en förvaltningsåtgärd är förenlig med en gemensamhetsanläggnings ändamål kan alltså inte prövas genom fastighetsbestämning.

Övervägandena finns i avsnitt 8.

14 kap. 1 a §

En fråga om fastighetsbestämning får tas upp till prövning, om

- 1. det behövs vid en fastighetsbildningsförrättning,*
- 2. lantmäterimyndigheten har förordnat om det enligt 15 § ledningsrättslagen (1973:1144) eller 17 § anläggningslagen (1973:1149),*
- 3. en sakägare har ansökt om det,*
- 4. en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område med detaljplan eller områdesbestämmelser eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan eller sådana bestämmelser,*
- 5. staten eller en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område som sökanden har förklarat skyddat enligt 7 kap. miljöbalken eller ett område för vilket sökanden har väckt fråga om sådan förklaring,*
- 6. staten eller en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område med vägrätt eller arbetsplan eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan, eller*
- 7. staten, en kommun eller den som har byggt eller avser att bygga en järnväg har ansökt om det och ansökan gäller ett område med järnvägsplan eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan.*

En ansökan enligt första stycket 3, 4, 5, 6 eller 7 får inte prövas om det är uppenbart att frågan saknar betydelse för sökanden.

Om ansökan gäller fastighetsbestämning av servitut får den inte heller prövas om servitutet har tillkommit på annat sätt än vid avvittring eller enligt lagstiftningen om fastighetsbildning eller enskilda vägar eller enligt anläggningslagen eller 28 kap. 10 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

Paragrafen, som är ny, motsvarar i huvudsak hittillsvarande 1 § tredje och fjärde styckena.

Första stycket har i förhållande till hittillsvarande 1 § tredje stycket ändrats genom att tre nya punkter har tillkommit, se punkterna 5–7. Genom ändringarna utökas den krets som är behörig att ansöka om fastighetsbestämning. Initiativrätten torde visserligen i praktiken få störst betydelse när fastighetsindelningen inom ett område behöver klargöras men gäller även andra frågor som kan bli föremål för fastighetsbestämning, t.ex. om ett servitut gäller.

Punkterna 1–4 motsvarar 1 § tredje stycket i den paragrafens hittillsvarande lydelse.

Enligt *punkten 5* får fastighetsbestämning begäras av den – staten eller en kommun – som beslutar om något av de områdesskydd som regleras i 7 kap. miljöbalken. Utvidgat strandskydd som beslutats i särskild ordning omfattas av bestämmelsen, men däremot inte sådant strandskydd som uppstår direkt med stöd av miljöbalken. Ansökan får ske redan när en fråga har väckts om ett sådant beslut och även efter det att beslutet har meddelats. Ansökan måste dock avse ett område som sökanden har förklarat skyddat eller för vilket sökanden har väckt fråga om sådan för-

klaring. En kommun får alltså inte ansöka om fastighetsbestämning i fall då staten har förklarat ett område skyddat.

Enligt *punkten 6* får fastighetsbestämning begäras av staten eller en kommun i egenskap av väghållare för allmän väg. Ansökan får ske redan när en fråga har väckts om att upprätta en arbetsplan enligt 15 § väglagen (1971:948) och även efter det att planen har fastställts. Initiativrätten omfattar emellertid även områden med vägrätt för äldre allmänna vägar m.m. för vilka någon arbetsplan aldrig har upprättats.

Enligt *punkten 7* får fastighetsbestämning begäras av staten, en kommun eller den som har byggt eller avser att bygga en järnväg. Ansökan får ske redan när en fråga har väckts om att upprätta en järnvägsplan enligt 2 kap. 1 c § lagen (1995:1649) om byggande av järnväg och även efter det att planen har fastställts. Det är staten, genom Banverket, som ska fastställa en järnvägsplan även i fall då järnvägen kommer att byggas och drivas av någon annan. Rätten för en kommun att ansöka torde ha begränsad praktisk betydelse.

Andra stycket motsvarar i huvudsak hittillsvarande 1 § fjärde stycket första meningen. Stycket har kompletterats så att det gäller även för de nya kategorierna sökande.

Av redaktionella skäl har andra meningen i hittillsvarande 1 § fjärde stycket brutits ut och utgör nu förevarande paragrafs *tredje stycke*.

Övervägandena finns i avsnitt 6.

14 kap. 1 b §

En samfällighetsförening får ansöka om fastighetsbestämning enligt 1 § första stycket 4, om

- 1. föreningsstämman har beslutat om det, och*
- 2. ansökan gäller en gemensamhetsanläggning under föreningens förvaltning.*

Vid fastighetsbestämningen företräder föreningen de delägare som inte på annan grund är sakägare i förrättningen.

Paragrafen, som är ny, innehåller regler som ger en samfällighetsförening rätt att under vissa förutsättningar ansöka om fastighetsbestämning och i vissa fall även företräda delägarna vid förrättningen.

Enligt *första stycket* får en samfällighetsförening ansöka om fastighetsbestämning i fall som avses i 1 § första stycket 4, dvs. för att klarlägga vilken omfattning en gemensamhetsanläggning har. Rätten att ansöka förutsätter dels att den fråga som ska prövas angår en gemensamhetsanläggning som föreningen förvaltar, dels att beslutet om att ansöka har fattats på en föreningsstämma. Stycket har utformats efter mönster av 18 § andra stycket anläggningslagen (1973:1149).

En samfällighetsförening som har rätt att ansöka om fastighetsbestämning är inte sakägare vid förrättningen. Enligt *andra stycket* ska dock föreningen företräda de delägare som inte på annan grund än sitt medlemskap i föreningen är sakägare i förrättningen. Uttrycket på annan grund är sakägare i förrättningen är avsett att tolkas på samma sätt här som i 6 kap. 7 §

Avser fastighetsbestämningen att klargöra omfattningen av upplåtelsen av utrymme enligt 12 § anläggningslagen, är ägaren av den upplåtande fastigheten alltid sakägare, även om fastigheten också har del i den

gemensamhetsanläggning som förrättningen gäller. I sådana fall kan förrättningen alltså handläggas med endast samfällighetsföreningen och ägaren av den upplåtande fastigheten. I ärendet saknar det då betydelse om övriga medlemmar i samfällighetsföreningen har olika åsikter i frågan. Detta blir i stället en fråga som får hanteras inom ramen för föreningen. Även i övrigt gäller att föreningen inte företräder delägare som på någon annan grund är sakägare vid förrättningen. Avsikten är att detta ska bedömas med tillämpning av allmänna principer om begreppet sakägare.

Övervägandena finns i avsnitt 8.

14 kap. 9 §

I fråga om avslutande av förrättningen tillämpas 4 kap. 29 §.

Bestämmelser om underrättelse om avslutningsbeslut finns i 4 kap. 33 a §. *Sökanden ska* alltid underrättas när förrättningen har avslutats.

Om det vid förrättningen även har handlagts en fråga om fastighetsbildning, *ska* också 4 kap. 30 § om åtgärder i samband med avslutandet tillämpas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder i samband med avslutande av en förrättning som gäller fastighetsbestämning.

Av 4 kap. 33 a § framgår att kända sakägare och andra som är berättigade att överklaga ska underrättas skriftligen om att en förrättning har avslutats eller ställts in och om beslut som får överklagas särskilt. Den som ansöker om fastighetsbestämning med stöd av 1 a § första stycket 4, 5, 6 eller 7 är inte att anse som sakägare och kan inte heller överklaga lantmäterimyndighetens avslutningsbeslut. Genom den ändring som har gjorts i *andra stycket* ska sökanden i dessa fall, i likhet med vad som hittills har gällt för en kommun, underrättas om att förrättningen har avslutats.

14 kap. 10 §

Kostnaderna för fastighetsbestämning *ska* fördelas mellan sakägarna efter vad som är skäligt.

Första stycket gäller inte, om något annat följer av 11, 12, 13 eller 14 §.

Paragrafen, som reglerar hur kostnaderna för fastighetsbestämning ska fördelas, har av lagtekniska skäl ändrats så att delar av den har flyttats till tre nya paragrafer, se 11, 13 och 14 §§ och författningskommentaren till dessa.

I *första stycket* anges huvudregeln för fördelningen av kostnaderna, nämligen att dessa ska fördelas mellan sakägarna efter vad som är skäligt. *Andra stycket* innehåller hänvisningar till undantagen från huvudregeln i nya 11–14 §§.

14 kap. 11 §

När ansökan har gjorts med stöd av 1 a § första stycket 4, ska kostnaderna för fastighetsbestämning i den mån särskilda skäl föranleder detta betalas av kommunen.

I paragrafen, som är ny, har det tagits in en kompletterande bestämmelse för fördelning av kostnaderna för fastighetsbestämningsförrättningar. Bestämmelsen motsvarar i sak hittillsvarande 10 § första stycket andra meningen.

14 kap. 12 §

När ansökan har gjorts med stöd av 1 a § första stycket 5, 6 eller 7, ska kostnaderna för fastighetsbestämning betalas av sökanden. Har en sakägare genom vårdslöshet eller försummelse fördyrat förrättningen, får kostnaderna dock fördelas efter vad som är skäligt.

Paragrafen, som är ny, innebär att när en ansökan om fastighetsbestämning gjorts med stöd av 1 a § första stycket 5, 6 eller 7 ska normalt sökanden ensam stå för förrättningskostnaderna. Denna fördelning är dock inte ovillkorlig utan kan frångås om en sakägare till följd av vårdslöshet eller försummelse har fördyrat förrättningen, t.ex. om sakägaren fört fram obefogade invändningar som medfört att förrättningen blivit kostsammare än annars. Sakägaren kan då förpliktas att själv stå för de uppkomna merkostnaderna. En liknande reglering finns i 18 kap. 6 § rättegångsbalken.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

14 kap. 13 §

Bestämmelserna i 2 kap. 6 § om fördelning av betalningsskyldighet när det finns en överenskommelse mellan sakägarna och om ansvaret för kostnaderna när en ansökan avisas eller en förrättning ställs in tillämpas också vid fastighetsbestämning.

Paragrafen, som är ny, innehåller en motsvarighet till hittillsvarande 10 § första stycket tredje meningen.

14 kap. 14 §

Sker fastighetsbestämning i samband med fastighetsbildning enligt 13 kap., ska i stället för 10–13 §§ tillämpas 5 § i nämnda kapitel.

Paragrafen, som är ny, innehåller en motsvarighet till hittillsvarande 10 § andra stycket. Kostnaderna för fastighetsbildningsåtgärder som sker med anledning av bestämmelserna i 13 kap. får enligt 13 kap. 5 § inte påföras sakägare. Enligt förevarande paragraf gäller detta även i fråga om kostnader för fastighetsbestämning som sker i samband med sådan fastighetsbildning.

14 kap. 15 §

Lantmäterimyndigheten får genom särskild gränsutmärkning pröva om en fastighets gränser ska märkas ut på marken i andra fall än vid fastighetsbildning eller fastighetsbestämning. En fråga som har tagits upp vid särskild gränsutmärkning avgörs genom beslut av lantmäterimyndigheten (gränsutmärkningsbeslut).

Ett gränsutmärkningsbeslut får inte meddelas i fall då bestämmelserna i 4 kap. 27 § är tillämpliga eller om fastighetsbestämning enligt 1 § första stycket 1 krävs.

Paragrafen, som är ny, anger innebörden av och de grundläggande förutsättningarna för den nya åtgärden särskild gränsutmärkning.

Av *första och andra styckena* framgår att det genom särskild gränsutmärkning är möjligt att i särskild ordning fatta beslut om att märka ut en fastighets gränser på marken. Genom åtgärden är det möjligt att märka ut fastigheters gränser i situationer som är rättsligt entydiga och där det därför inte är möjligt att använda fastighetsbestämmningsinstitutet. Särskild gränsutmärkning kan ske när tidigare anbringade gränsmärken behöver ersätts med nya eller när det finns behov av att märka ut befintliga fastighetsgränser med kompletterande gränsmärken. Att ett gränsutmärkningsbeslut ska verkställas och avslutas på samma sätt som ett fastighetsbestämmningsbeslut följer av 16 §. Utmärkningen sker normalt genom att metallrör eller liknande anordningar anbringas på ett beständigt sätt.

En förutsättning för att kunna använda särskild gränsutmärkning är dels att behövlig utmärkning inte kan ske i anslutning till en pågående eller genomförd fastighetsbildning (se 4 kap. 27 §), dels att fastighetsbestämning enligt 1 § första stycket 1 inte krävs, dvs. att det inte råder rättslig oklarhet om hur fastighetsindelningen är beskaffad i fråga om den gräns som ska märkas ut.

Övervägandena finns i avsnitten 5.2 och 5.3.

14 kap. 16 §

Bestämmelserna i 1 a § första stycket 3–7 och andra stycket, 2 och 3 §§, 4 § andra stycket och 7–9 §§ tillämpas också vid särskild gränsutmärkning. Vad som sägs i dessa bestämmelser om fastighetsbestämning och fastighetsbestämmningsbeslut ska i stället gälla särskild gränsutmärkning och gränsutmärkningsbeslut.

Har särskild gränsutmärkning samband med fastighetsbestämning, får åtgärderna handläggas gemensamt vid en förrättning.

Kostnaderna för särskild gränsutmärkning ska betalas av sökanden. Har en sakägare genom vårdslöshet eller försummelse förordat förrättningen, får kostnaderna dock fördelas efter vad som är skäligt. Bestämmelserna i 2 kap. 6 § om fördelning av betalningsskyldighet när det finns en överenskommelse mellan sakägarna och om ansvaret för kostnaderna när en ansökan avisas eller en förrättning ställs in tillämpas också vid särskild gränsutmärkning.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser som reglerar förfarandet m.m. vid särskild gränsutmärkning. Utgångspunkten är att särskild gränsutmärkning följer samma förfarande som fastighetsbestämning.

Första stycket innehåller en uppräknning av vilka bestämmelser avseende fastighetsbestämning som även ska tillämpas på särskild gränsutmärkning. Genom hänvisningen till 1 a § första stycket 3–7 framgår vilka som har rätt att ansöka om särskild gränsutmärkning. Det är således inte möjligt för lantmäterimyndigheten att självmant ta upp en fråga om särskild gränsutmärkning. Genom hänvisningen till 1 a § andra stycket är det även vid särskild gränsutmärkning möjligt att avvisa sådana ansökningar där det är uppenbart att frågan saknar betydelse för sökanden. Vidare gäller, genom hänvisningen till 2 §, att särskild gränsutmärkning ska handläggas av lantmäterimyndigheten vid en förrättning med tillämpning av i allt väsentligt samma regler som gäller för handläggningen av

förrättningar som avser fastighetsbildning. Av nämnda hänvisning följer också att en ansökan om särskild gränsutmärkning ska kunna handläggas gemensamt med en ansökan om fastighetsbildning, oavsett om ansökningarna har gjorts vid olika tidpunkter.

Hänvisningarna till 3 § och 4 § andra stycket innebär att lantmäterimyndigheten har ett officialansvar vid förrättningen och att ett gränsutmärkningsbeslut kan ha begränsad rättskraft om det rör omfattningen av allmänt vattenområde. Även 7 § (dokumentation, utstakning, utmärkning och underrättelse), 8 § (tillhandahållande av handlingar som krävs för överklagande) och 9 § (avslutande och avslutningsbeslut) ska tillämpas på motsvarande sätt vid särskild gränsutmärkning som vid fastighetsbestämning.

Andra stycket medför att särskild gränsutmärkning får handläggas gemensamt med fastighetsbestämning vid en förrättning. Sådan gemensam handläggning kan exempelvis vara lämplig när en del av en ofullständigt utmärkt fastighetsgräns behöver fastighetsbestämmas innan utmärkning av gränsen i dess helhet kan ske.

Enligt *tredje stycket* är huvudprincipen vid särskild gränsutmärkning att det är den som har ansökt om förrättningen som ska stå för kostnaderna för denna. Detta gäller oavsett om ansökan har gjorts av en sakägare eller av någon annan. I likhet med vad som gäller enligt 12 § finns det dock en möjlighet att fördela kostnaderna på annat sätt. Förutsättningarna för detta är desamma som enligt 12 § andra meningen. I tredje stycket finns också en motsvarighet till undantaget i 13 §.

Det har inte ansetts nödvändigt att göra undantaget i 14 § tillämpligt vid särskild gränsutmärkning.

Övervägandena finns i avsnitten 5.4, 6 och 7.

15 kap. Fullföljd till fastighetsdomstol

15 kap. 2 §

Lantmäterimyndighetens beslut *ska* överklagas särskilt, om myndigheten

1. avvisat ansökan om fastighetsbildning, fastighetsbestämning *eller särskild gränsutmärkning* eller avvisat ombud eller biträde,

2. ogillat jäv mot förrättningsman,

3. beslutat i fråga om förskott enligt 5 kap. 30 § fjärde stycket eller tidpunkt för rättighetshavares skyldighet att avträda mark enligt 5 kap. 30 b §,

4. beslutat i fråga om ersättning till sakkunnig eller syssloman eller till sådan skadelidande som avses i 4 kap. 38 §,

5. beslutat i fråga om rättelse av förrättningsbeslut, karta eller annan handling,

6. beslutat att gemensamt arbete *ska* utföras enligt denna lag eller att fråga om sådant arbete *ska* prövas enligt annan lagstiftning,

7. beslutat enligt 9 kap. 3 § om fördelning av kostnader för gemensamt arbete eller enligt 9 kap. 4 § om utdebitering av sådana kostnader,

8. beslutat att syssloman som fått i uppdrag att ombesörja gemensamt arbete *ska* skiljas från uppdraget,

9. avvisat överklagande,

10. beslutat i fråga om hänvisning enligt 5 kap. 12 a §, *eller*

11. beslutat att inte pröva en fråga som avses i 5 kap. 12 c §.

Skrivelsen med överklagande enligt denna paragraf *ska* ges in till lantmäterimyndigheten inom tre veckor från den dag då beslutet medde-

lades. Överklagande får göras av sakägare. Beslut som avses i *första stycket* 1, 4, 5 och 8 får överklagas även av annan som beslutet rör.

I paragrafen anges vissa slag av beslut av lantmäterimyndigheten som får överklagas särskilt.

Ändringen i *första stycket* innebär att vad som i detta avseende gäller för fastighetsbestämning även gäller för särskild gränsutmärkning.

Vissa redaktionella ändringar i paragrafen har också gjorts.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

15 kap. 3 §

Tillståndsbeslut och beslut i fråga om förtida tillträde överklagas särskilt. Skrivelsen med överklagandet *ska* ges in till lantmäterimyndigheten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades. Detsamma gäller fastighetsbildnings-, *fastighetsbestämnings- och gränsutmärkningsbeslut*, om lantmäterimyndigheten förordnar att beslutet *ska* överklagas särskilt.

Förordnande att ett beslut *ska* överklagas särskilt får meddelas om det är lämpligt. Om fastighetsbildningsbeslut inte innefattar medgivande till fastighetsbildningen i dess helhet, fördras vidare att tillståndsbeslut meddelas samtidigt eller att lagakraftägande sådant beslut föreligger.

Överklagande enligt denna paragraf får göras av sakägare.

I paragrafen anges de beslut av lantmäterimyndigheten som får överklagas särskilt och för vilka det gäller en längre tid för att överklaga än vad som gäller enligt 2 §.

Ändringarna i paragrafen är av samma karaktär som ändringarna i 2 §.

15 kap. 6 §

Överklagas i annat fall än som avses i 2–5 §§ beslut eller åtgärd av lantmäterimyndigheten, *ska* skrivelsen med överklagandet ges in till lantmäterimyndigheten inom fyra veckor från den dag då förrättningen förklarades avslutad eller inställd.

Åtgärd varigenom gräns utmärkts får överklagas inom ett år från den dag då uppgift om fastighetsbildningen, fastighetsbestämningen *eller den särskilda gränsutmärkningen* infördes i fastighetsregistrets allmänna del eller, om utmärkningen gjorts först efter nämnda dag, från det åtgärden slutfördes.

Beslut om debitering av förrättningskostnader får överklagas inom tre veckor från den förfalldag som anges i beslutet.

Överklagande enligt denna paragraf får göras av sakägare. Den som ålagts att betala ersättning eller kostnad får överklaga beslutet, även om han *eller hon* inte är sakägare.

Paragrafen innehåller bestämmelser om sakägares rätt att överklaga beslut eller åtgärd vid en förrättning.

Ändringarna i paragrafen är av samma karaktär som ändringarna i bl.a. 2 §.

15 kap. 10 §

Finner lantmäterimyndigheten att *en* uppgift om fastighetsbildning, fastighetsbestämning *eller särskild gränsutmärkning* inte kan föras in i fastighetsregistrets allmänna del på grund av fel eller oklarhet i förrättningen och kan rättelse *inte ske* i den ordning som anges i 26 § förvaltningslagen (1986:223), får myndigheten *ansöka om* rättelse hos fastighetsdomstolen. Detsamma gäller, om myndigheten finner att

registrering i enlighet med förrättningen skulle äventyra fastighetsredovisningens tillförlitlighet eller på annat sätt *leda till* rättsosäkerhet.

I fråga om ansökan om rättelse enligt denna paragraf tillämpas bestämmelserna i 16 kap. Rätten att ansöka om rättelse är inte begränsad till viss tid.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rättelse av uppgift i fastighetsregistrets allmänna del.

Ändringarna i paragrafen är av samma karaktär som ändringarna i bl.a. 2 §.

Vissa redaktionella ändringar i paragrafen har också gjorts.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

16 kap. Förfarandet vid fastighetsdomstol

16 kap. 11 §

När någon sakägare har överklagat, får lantmäterimyndighetens beslut eller åtgärd ändras endast om övriga sakägare och, när överklagandet rör ett allmänt intresse, länsstyrelsen eller en sådan nämnd som avses i 4 kap. 15 § tredje stycket har fått tillfälle att yttra sig. Ändring till fördel för en sakägare får dock ske, även om sakägaren inte har haft tillfälle att yttra sig. Vad som nu har sagts gäller också när överklagandet har gjorts av en företrädare för ett allmänt intresse eller av lantmäterimyndigheten.

Om domstolen finner att överklagandet bör *leda till* ändring i en avslutad förrättning eller i ett fastighetsbildnings-, *fastighetsbestämnings- eller gränsutmärkningsbeslut* som har överklagats särskilt, får domstolen göra ändring även i den del som inte har överklagats, om det behövs för att det inte *ska* uppkomma någon uppenbar motstridighet eller oenhetlighet i förrättningen eller beslutet.

Finner domstolen att det beträffande en förrättning finns en sådan omständighet som avses i 15 kap. 10 §, får domstolen besluta om behövliga åtgärder, även om överklagandet inte har avsett den delen av förrättningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vissa förutsättningar för ändring av en lantmäterimyndighets beslut efter att överklagande skett.

Ändringarna i paragrafen är av samma karaktär som ändringarna i bl.a. 15 kap. 2 §.

19 kap.

19 kap. 2 §

Uppgift om fastighetsbildning, fastighetsbestämning *och särskild gränsutmärkning ska* föras in i fastighetsregistrets allmänna del. *Då ska* uppgift om *en* nybildad fastighet föras in i registret och de övriga ändringar göras som åtgärden ger anledning till.

Första stycket *tillämpas också* när fastighetsindelningen ändras eller *när* dess beskaffenhet *fastställs* i annan ordning än som anges i denna lag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om införande av vissa uppgifter i fastighetsregistrets allmänna del.

Ändringarna i paragrafen är av samma karaktär som ändringarna i bl.a. 15 kap. 2 §.

19 kap. 3 §

Uppgift om fastighetsbildning, fastighetsbestämning *eller särskild gränsutmärkning ska föras in* snarast möjligt sedan förrättningen avslutats och denna eller, om den har överklagats, domstolens avgörande *har vunnit laga kraft.*

Även om förrättningen inte har avslutats får uppgift om ett sådant fastighetsbildnings-, *fastighetsbestämnings- eller gränsutmärkningsbeslut* som skulle ha överklagats särskilt *föras in* så snart beslutet *har vunnit laga kraft.*

Om ett beslut eller en åtgärd som avser en avslutad förrättning överklagas, får uppgift med anledning av förrättningen föras in i fastighetsregistrets allmänna del till den del uppgiften uppenbarligen inte berörs av överklagandet. Detsamma gäller om ett *fastighetsbildnings-, fastighetsbestämnings- eller gränsutmärkningsbeslut* överklagas särskilt.

Vad som sägs i tredje stycket gäller också om en domstols avgörande i ett fastighetsbildningsmål överklagas.

Paragrafen innehåller kompletterande bestämmelser om införande av vissa uppgifter i fastighetsregistrets allmänna del.

Ändringarna i paragrafen är av samma karaktär som ändringarna i bl.a. 15 kap. 2 §.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Från och med den 1 januari 2010 är det möjligt att ta upp en fråga om fastighetsbestämning till prövning i de fall som anges i 14 kap. 1 a § första stycket 5–7. Från och med samma datum är det också möjligt att ta upp en ansökan om särskild gränsutmärkning och genom fastighetsbestämning pröva omfattningen av en gemensamhetsanläggning.

Skälen för detta har behandlats i avsnitt 10.

11.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1393) om kommunal lantmäterimyndighet

5 §

Den kommunala lantmäterimyndigheten handlägger ärenden om fastighetsbildning, fastighetsbestämning, *särskild gränsutmärkning* och fastighetsregistrering inom kommunen. Till den statliga lantmäterimyndigheten ska dock överlämnas

1. förrättningar som avses i 4 kap. 7 a § andra stycket fastighetsbildningslagen (1970:988),
2. förrättningar som avser flera lantmäterimyndigheters verksamhetsområden,
3. stora jord- och skogsbruksförrättningar som inte omfattar ny bebyggelse, och
4. andra särskilda förrättningar som av kompetens- eller resursskäl inte bör handläggas hos myndigheten.

Beslut av den kommunala lantmäterimyndigheten att överlämna en förrättning får inte överklagas.

I paragrafen regleras bl.a. vilka ärenden som kommunala lantmäterimyndigheter handlägger. Prop. 2008/09:177

Genom ändringen i *första stycket* framgår att kommunala lantmäterimyndigheter även får handlägga ärenden om särskild gränsutmärkning.

Sammanfattning av rapporten Utökade möjligheter till fastighetsbestämning och avveckling av åtgärden återställande av gränsmärke (LMV-rapport 2007:3)

I rapporten föreslås att andra än sakägare ska ha rätt att ansöka om fastighetsbestämning i fler fall än enligt gällande rätt, närmare bestämt när behovet av ett klarläggande är knutet till beslut om vissa områdesskydd enligt miljöbalken eller byggande av allmän väg, järnväg eller sådan ledning eller annan anordning för vilken ledningsrättslagen är tillämplig.

Enligt gällande rätt kan fastighetsbestämning av en fastighetsgräns enbart ske när gränsen i rättslig mening är oklar. I rapporten föreslås att fastighetsbestämning ska kunna ske även för att anbringa nya gränsmärken i en i och för sig klar gränslinje. På så vis möjliggörs rättskraftig utmärkning av gränser vars märken har försvunnit eller rubbats samt av gränser som är omarkerade eller glest markerade. Förslaget syftar även till att göra det möjligt att utföra kompletterande utmärkningar i förebyggande syfte, t.ex. när det befaras att befintliga gränsmärken kommer att förstöras av förestående markarbeten. Fastighetsbestämning som enbart avser utmärkning av en i rättslig mening klar gräns föreslås kunna genomföras med ett förenklat förfarande.

Som en följd av dessa förslag föreslås vissa kompletteringar av bestämmelserna om vem som ska betala förrättningskostnaderna innebärande att kostnaderna för fastighetsbestämning i rättsligt klara situationer alltid ska läggas på den som ansökt om förrättningen. För traditionell fastighetsbestämning föreslås att sökande som inte är sakägare ensam ska stå för kostnaderna.

Ett andra följdförslag är att möjligheten att som en rent teknisk åtgärd enligt mätningsskugörelsen återställa ett förekommet eller skadat gränsmärke tas bort.

Slutligen föreslås att det ska tydliggöras att en gemensamhetsanläggning enligt anläggningslagen kan vara föremål för fastighetsbestämning och att ansökan om en sådan fastighetsbestämning får göras av den sällskapsförening som förvaltar anläggningen.

Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen
(1970:988)

Härigenom föreskrivs i fråga om fastighetsbildningslagen (1970:988) dels att 4 kap. 15 § och 14 kap. 1, 5, 6, 7 och 10 §§ skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 14 kap. 1 a och 1 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

15 §

Om det finns anledning att anta att förrättningen kan handläggas utan sammanträde, skall ansökningshandlingen delges de sakägare som inte har biträtt ansökan. Samtidigt skall de ges tillfälle att yttra sig över ansökan inom viss tid.

I fall som avses i 6 kap. 7 § och 7 kap. 5 § tredje stycket behöver de som är sakägare endast därför att de har del i en berörd samfällighet eller är innehavare av ett berört servitut inte delges ansökan eller ges tillfälle att yttra sig över den.

Sakägare behöver inte delges ansökan eller ges tillfälle att yttra sig över den om de är sakägare endast därför att

1. de har del i en berörd samfällighet i sådana fall som avses i 6 kap. 7 §,

2. de är innehavare av ett berört servitut i sådana fall som avses i 7 kap. 5 § tredje stycket, eller

3. de berörs av fastighetsbestämning enligt 14 kap. 1 § första stycket 5.

Handläggs en förrättning utan sammanträde, skall lantmäterimyndigheten underrätta den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom plan- och byggnadsväsendet om förrättningen innan denna avslutas, om nämnden har begärt att få en sådan underrättelse.

14 kap.

1 §

Lantmäterimyndigheten får genom fastighetsbestämning pröva frågor om

1. hur fastighetsindelningen är beskaffad,

2. huruvida en ledningsrätt eller ett servitut gäller och vilket omfång rätten har, och

Lantmäterimyndigheten får genom fastighetsbestämning pröva frågor om

1. hur fastighetsindelningen är beskaffad,

2. huruvida en ledningsrätt eller ett servitut gäller och vilket omfång rätten har,

3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken.

3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken,

4. vilken omfattning som en gemensamhetsanläggning har och vilka grunder som gäller för fördelning av kostnader för sådan anläggning, och

5. ny utmärkning av fastighetsgräns som inte är beroende av ett ställningstagande enligt 1.

I fråga om servitut för vattenverksamhet som har tillkommit med stöd av miljöbalken eller motsvarande äldre lagstiftning får fastighetsbestämning enligt första stycket endast avse servitut enligt 28 kap. 10 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

En fråga om fastighetsbestämning får tas upp till prövning, om

1. det behövs vid en fastighetsbildningsförrättning,

2. lantmäterimyndigheten har förordnat om det enligt 15 § ledningsrättslagen (1973:1144) eller 17 § anläggningslagen (1973:1149),

3. en sakägare har ansökt om det, eller

4. en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område med detaljplan eller områdesbestämmelser eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan eller sådana bestämmelser.

En ansökan enligt tredje stycket 3 eller 4 får dock inte prövas om det är uppenbart att frågan saknar betydelse för sökanden. Om ansökan gäller fastighetsbestämning av servitut får den inte heller prövas om servitutet har tillkommit på annat sätt än vid avvittring eller enligt lagstiftningen om fastighetsbildning eller enskilda vägar eller enligt anläggningslagen eller 28 kap. 10 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

1 a §

En fråga om fastighetsbestämning får tas upp till prövning, om

1. det behövs vid en fastighetsbildningsförrättning,

2. lantmäterimyndigheten har förordnat om det enligt 15 § ledningsrättslagen (1973:1144) eller 17 § anläggningslagen (1973:1149),

3. en sakägare har ansökt om det,

4. en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område med detaljplan eller områdesbestämmelser eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan eller sådana bestämmelser,

5. staten eller en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område som har förklarats skyddat enligt 7 kap. 2, 4, 9-11, eller 21 §§ miljöbalken eller ett område för vilket fråga har väckts om sådan förklaring,

6. en väghållare för allmän väg har ansökt om det och ansökan gäller ett område med arbetsplan eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan,

7. den som har byggt eller avser att bygga en järnväg har ansökt om det och ansökan gäller ett område med järnvägsplan eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan eller,

8. den som har byggt eller avser att bygga en sådan ledning eller annan anordning som avses i 2 eller 2 a § ledningsrättslagen har ansökt om det och ansökan görs med anledning av planering, framdragnings- eller underhåll av ledningen eller anordningen.

En ansökan enligt första stycket 3-8 får dock inte prövas om det är uppenbart att frågan saknar betydelse för sökanden. Om ansökan

gäller fastighetsbestämning av servitut får den inte heller prövas om servitutet har tillkommit på annat sätt än vid avvitrning eller enligt lagstiftningen om fastighetsbildning eller enskilda vägar eller enligt anläggningslagen eller 28 kap. 10 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

1 b §

En samfällighetsförening får, efter beslut av föreningsstämman, ansöka om fastighetsbestämning som angår en gemensamhetsanläggning som föreningen förvaltar.

Vid fastighetsbestämning företräder föreningen de delägare som inte har intressen i frågan på annat sätt än genom delaktigheten i gemensamhetsanläggningen.

5 §

Avser fastighetsbestämning fråga om sträckningen av annan gräns än sådan som rör allmänt vattenområde och träffas skriftlig överenskommelse om gränsens sträckning, skall överenskommelsen läggas till grund för fastighetsbestämmningsbeslutet.

Överenskommelse får ej träffas, förrän gränssträckningen utstakats i behövlig omfattning. I överenskommelsen behöver icke deltaga andra sakägare än de som är närvarande vid sammanträde då frågan behandlas eller, om förrättningen handläges utan sammanträde, som vid förrättningen fört talan i frågan.

Överenskommelse skall icke beaktas, om den avtalade sträckningen väsentligt avviker från gränsens rätta läge eller överenskommelsen skulle medföra att fastighets värde undergår minskning av betydelse eller att olägenhet uppkommer från allmän synpunkt.

Om fastighetsbestämning avser fråga om sträckningen av annan gräns än sådan som rör allmänt vattenområde och om skriftlig överenskommelse träffas om gränsens sträckning, skall överenskommelsen läggas till grund för fastighetsbestämmningsbeslutet.

Överenskommelse får inte träffas, förrän gränssträckningen har utstakats i behövlig omfattning.

I en överenskommelse enligt första stycket behöver inte delta andra sakägare än de som är närvarande vid det sammanträde då frågan handläggs, eller om förrättningen handläggs utan sammanträde, som vid förrättningen har fört talan i frågan. Om fastighetsbestämningen avser en fråga enligt 1 § första stycket 5 och om förrättningen handläggs utan sammanträde, måste dock även de sakägare som inte har fört talan i frågan delta i överenskommelsen, om inte delgivning av ansökan har skett enligt 4 kap.

15 § första stycket.

En överenskommelse skall inte beaktas, om den avtalade sträckningen väsentligt avviker från gränsens rätta läge eller om överenskommelsen skulle medföra att en fastighets värde minskar betydligt eller att olägenhet uppkommer från allmän synpunkt.

6 §

Lantmäterimyndigheten får göra sådan jämkning av gräns som fordras för att gränsen skall få en ändamålsenlig sträckning i tekniskt hänseende.

Lantmäterimyndigheten får göra sådan jämkning av gräns som fordras för att gränsen skall få en ändamålsenlig sträckning i tekniskt hänseende. *Detta gäller dock inte vid fastighetsbestämning enligt 1 § fjärde stycket 5.*

7 §

Sträckningen av gräns skall anges på förrättningskartan i enlighet med fastighetsbestämningens beslutet. Om karta *icke upprättas*, skall sträckningen beskrivas i förrättningshandlingarna. Gränsen skall även utstakas och utmärkas i behövlig omfattning. Utstakning skall ske senast vid beslutets meddelande. Om det är lämpligt, får utmärkningen *verkställas* efter förrättnings avslutande. *Angående sådan åtgärd skall sakägarna underrättas i god tid. Underrättelsen lämnas genom skriftligt meddelande eller i sådan särskild ordning som beslutats enligt 4 kap. 20 § andra stycket.*

Sträckningen av *en* gräns skall anges på förrättningskartan i enlighet med fastighetsbestämningens beslutet. Om karta *inte har upprättats*, skall sträckningen beskrivas i förrättningshandlingarna. Gränsen skall även utstakas och utmärkas i behövlig omfattning. Utstakningen skall ske senast vid beslutets meddelande. Om det är lämpligt, får *dock* utmärkningen *ske* efter förrättnings avslutande.

När utmärkning sker efter avslutad förrättning och vid fastighetsbestämning enligt 1 § första stycket 5 skall sakägarna underrättas om detta i god tid. Underrättelsen skall lämnas genom skriftligt meddelande eller i sådan särskild ordning som har beslutats enligt 4 kap. 20 § andra stycket.

10 §

Kostnaderna för fastighetsbestämning fördelas mellan sakägarna efter vad som är skäligt. *Är kommunen sökande* skall kostnaderna betalas av *kommunen*, i den mån särskilda skäl föranleder detta. *Bestämmelserna i 2 kap. 6 § om betalningsskyldighetens fördel-*

Kostnaderna för fastighetsbestämning fördelas mellan sakägarna efter vad som är skäligt. *Vid fastighetsbestämning enligt 1 § första stycket 5 eller när ansökan har skett med stöd av 1 a § första stycket 4–8 skall dock kostnaderna betalas av sökanden.*

ning när överenskommelse föreligger mellan sakägarna och om ansvaret för kostnaderna när ansökan avvisas eller förrättning inställes äger motsvarande tillämpning beträffande fastighetsbestämning.

Sker fastighetsbestämning i samband med fastighetsbildning enligt 13 kap., skall i stället för första stycket tillämpas 5 § i nämnda kapitel.

Bestämmelserna i 2 kap. 6 § om betalningsskyldighetens fördelning när överenskommelse föreligger mellan sakägarna och om ansvaret för kostnaderna när ansökan avvisas eller förrättning ställs in äger motsvarande tillämpning beträffande fastighetsbestämning.

Sker fastighetsbestämning i samband med fastighetsbildning enligt 13 kap., skall i stället för första och andra styckena tillämpas 5 § i nämnda kapitel.

Denna lag träder i kraft den dd mm åå.

1. I fråga om förrättningar som inletts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

Efter remiss har yttrande över rapporten inkommit från Hovrätten över Skåne och Blekinge, Nacka tingsrätt, Domstolsverket, Statens fastighetsverk, Skatteverket, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Kungl. Tekniska högskolan, Naturvårdsverket, Boverket, Post- och telestyrelsen, Vägverket, Sjöfartsverket, Affärsverket Svenska Kraftnät, Statens energimyndighet och Energimarknadsinspektionen, Konsumentverket, Institutet för språk och folkminnen, Riksantikvarieämbetet, Göteborgs kommun, Umeå kommun, Lantmäterimyndigheten i Malmö kommun, Lantmäterimyndigheten i Örebro kommun, Riksförbundet Enskilda vägar, Sveriges advokatsamfund, Lantbrukarnas Riksförbund, Svensk Energi, Svensk Fjärrvärme, Näringslivets regelnämnd, Fastighetsägarna Sverige, Institutet för Fastighetsrättslig Forskning, Svenska Gasföreningen, Sveriges Lantmätareförening och Villaägarnas Riksförbund

Statens jordbruksverk, Lantmäterimyndigheten i Stockholms län, Lantmäterimyndigheten i Västra Götalands län, Banverket, Skogsstyrelsen, Sveaskog AB, Stockholms kommun, Sveriges Kommuner och Landsting, Svenska Bankföreningen, Fastighetsrådets och miljörådets förening, IT-företagen och Mäklarsamfundet har beretts tillfälle att yttra sig, men har avstått från att göra det.

Yttranden över rapporten har också inkommit från Anläggningssamfälligheten Krusboda.

Lagrådsremissen innehåller vissa förslag till ändringar i fastighetsbildningslagen av i huvudsak följande innebörd. Det införs regler om en kompletterande lantmäteriåtgärd, gränsutmärkning. Syftet med reglerna om gränsutmärkning är att göra det möjligt att märka ut fastighetsgränser på marken i fler fall och på ett mer rättssäkert sätt än nuvarande regler medger. Reglerna om fastighetsbestämning utvidgas så att det blir möjligt att avgöra vilken omfattning en gemensamhetsanläggning har. Vidare utökas kretsen av behöriga sökanden av fastighetsbestämning i några hänseenden. Ändringarna i den delen innebär bl.a. att staten eller en kommun får ansöka om fastighetsbestämning när det är påkallat med anledning av beslut om områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken eller vid planering av allmän väg eller av järnväg. Det införs också en rätt för en samfällighetsförening att ansöka om sådan fastighetsbestämning som syftar till att klarlägga vilken omfattning en gemensamhetsanläggning som föreningen förvaltar har. När en sådan ansökan har skett företräder föreningen normalt delägarna i samfälligheten under förrättningen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den xx 2009.

Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)

Härigenom föreskrivs i fråga om fastighetsbildningslagen (1970:988)¹ dels att 1 kap. 1 §, 4 kap. 15 §, 14 kap. 1, 9 och 10 §§, 15 kap. 10 §, 16 kap. 11 §, 19 kap. 2 och 3 §§ samt rubriken till 14 kap. ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas sex nya paragrafer, 14 kap. 1 a, 1 b och 11–14 §§, samt närmast före 14 kap. 1 § och nya 14 kap. 13 § två nya rubriker, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1§²

Fastighetsbildning är en åtgärd som vidtas enligt denna lag och som innebär att

1. fastighetsindelningen ändras,
2. servitut bildas, ändras eller upphävs, eller
3. en byggnad eller annan anläggning som hör till en fastighet överförs till en annan fastighet.

Genom fastighetsbestämning enligt denna lag avgörs frågor om

1. hur fastighetsindelningen är beskaffad,
2. huruvida en ledningsrätt eller ett servitut gäller och vilket omfång rätten har, och
3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken.

Gränsutmärkning är en åtgärd som vidtas enligt denna lag och som innebär att en fastighets gränser märks ut på marken även utan samband med fastighetsbildning eller fastighetsbestämning.

4 kap.

15 §³

Om det finns anledning att anta att förrättningen kan handläggas utan sammanträde, *skall* ansökningshandlingen delges de sak-

Om det finns anledning att anta att förrättningen kan handläggas utan sammanträde, *ska* ansökningshandlingen delges de sak-

¹ Lagen omtryckt 1992:1212.

² Senaste lydelse 2001:890.

³ Senaste lydelse 2004:393.

ägare som inte har biträdd ansökan. Samtidigt *skall* de ges tillfälle att yttra sig över ansökan inom viss tid.

I fall som avses i 6 kap. 7 § och 7 kap. 5 § tredje stycket behöver de som är sakägare endast därför att de har del i en berörd samfällighet eller är innehavare av ett berört servitut inte delges ansökan eller ges tillfälle att yttra sig över den.

Handläggs en förrättning utan sammanträde, *skall* lantmäterimyndigheten underrätta den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom plan- och byggnadsväsendet om förrättningen innan denna avslutas, om nämnden har begärt att få en sådan underrättelse.

ägare som inte har biträdd ansökan. Samtidigt *ska* de ges tillfälle att yttra sig över ansökan inom viss tid.

Sakägare behöver inte delges ansökan eller ges tillfälle att yttra sig över den om de är sakägare endast därför att

1. de har del i en berörd samfällighet i sådana fall som avses i 6 kap. 7 §,

2 de är innehavare av ett berört servitut i sådana fall som avses i 7 kap. 5 § tredje stycket, eller

3. de berörs av gränsutmärkning utan att vara fastighetsägare i sådana fall som avses i 14 kap. 14 § tredje stycket.

Handläggs en förrättning utan sammanträde, *ska* lantmäterimyndigheten underrätta den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom plan- och byggnadsväsendet om förrättningen innan denna avslutas, om nämnden har begärt att få en sådan underrättelse.

Fastighetsbestämning

Fastighetsbestämning *m.m.*

14 kap.

Fastighetsbestämning

1 §⁴

Lantmäterimyndigheten får genom fastighetsbestämning pröva frågor om

1. hur fastighetsindelningen är beskaffad,
2. huruvida en ledningsrätt eller ett servitut gäller och vilket omfång rätten har, och
3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken.

3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken, *och*

4. vilken omfattning en gemensamhetsanläggning har.

I fråga om servitut för vattenverksamhet som har tillkommit med stöd av miljöbalken eller motsvarande äldre lagstiftning får fastighetsbestäm-

⁴ Senaste lydelse 2001:890.

ning enligt första stycket endast avse servitut enligt 28 kap. 10 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

Prop. 2008/09:177
Bilaga 5

En fråga om fastighetsbestämning får tas upp till prövning, om

1. det behövs vid en fastighetsbildningsförrättning,

2. lantmäterimyndigheten har förordnat om det enligt 15 § ledningsrättslagen (1973:1144) eller 17 § anläggningslagen (1973:1149),

3. en sakägare har ansökt om det, eller

4. en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område med detaljplan eller områdesbestämmelser eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan eller sådana bestämmelser.

En ansökan enligt tredje stycket 3 eller 4 får dock inte prövas om det är uppenbart att frågan saknar betydelse för sökanden. Om ansökan gäller fastighetsbestämning av servitut får den inte heller prövas om servitutet har tillkommit på annat sätt än vid avvittring eller enligt lagstiftningen om fastighetsbildning eller enskilda vägar eller enligt anläggningslagen eller 28 kap. 10 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

1 a §

En fråga om fastighetsbestämning får tas upp till prövning, om

1. det behövs vid en fastighetsbildningsförrättning,

2. lantmäterimyndigheten har förordnat om det enligt 15 § ledningsrättslagen (1973:1144) eller 17 § anläggningslagen (1973:1149),

3. en sakägare har ansökt om det,

4. en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område med detaljplan eller områdesbestämmelser eller ett område för vilket fråga har väckts om att

upprätta en sådan plan eller sådana bestämmelser,

5. staten eller en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område som sökanden har förklarat skyddat enligt 7 kap. miljöbalken eller ett område för vilket sökanden har väckt fråga om sådan förklaring,

6. staten eller en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område med vägrätt eller arbetsplan eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan, eller

7. staten eller en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område med järnvägsplan eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan.

En ansökan enligt första stycket 3–7 får dock inte prövas om det är uppenbart att frågan saknar betydelse för sökanden.

Om ansökan gäller fastighetsbestämning av servitut får den inte heller prövas om servitutet har tillkommit på annat sätt än vid avvittring eller enligt lagstiftningen om fastighetsbildning eller enskilda vägar eller enligt anläggningslagen eller 28 kap. 10 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

1 b §

En samfällighetsförening får, efter beslut av föreningsstämman, ansöka om fastighetsbestämning enligt 1 § första stycket 4 som gäller en gemensamhetsanläggning som föreningen förvaltar.

Vid fastighetsbestämningen företräder föreningen de delägare som inte på annan grund är sakägare i förrättningen.

9 §⁵

I fråga om avslutande av förrättningen tillämpas 4 kap. 29 §.

Bestämmelser om underrättelse om avslutningsbeslut finns i 4 kap. 33 a §. *En kommun som har ansökt om förrättning skall alltid under rättas när förrättningen har avslutats.*

Om det vid förrättningen även har handlagts en fråga om fastighetsbildning, *skall* också 4 kap. 30 § om åtgärder i samband med avslutandet tillämpas.

Bestämmelser om underrättelse om avslutningsbeslut finns i 4 kap. 33 a §. *Sökanden ska* alltid under rättas när förrättningen har avslutats.

Om det vid förrättningen även har handlagts en fråga om fastighetsbildning, *ska* också 4 kap. 30 § om åtgärder i samband med avslutandet tillämpas.

10 §⁶

Kostnaderna för fastighetsbestämning fördelas mellan sakägarna efter vad som är skäligt. Är kommunen sökande skall kostnaderna betalas av kommunen, i den mån särskilda skäl föranleder detta. Bestämmelserna i 2 kap. 6 § om betalningsskyldighetens fördelning när överenskommelse föreligger mellan sakägarna och om ansvaret för kostnaderna när ansökan avvisas eller förrättning inställes äger motsvarande tillämpning beträffande fastighetsbestämning.

Sker fastighetsbestämning i samband med fastighetsbildning enligt 13 kap., skall i stället för första stycket tillämpas 5 § i nämnda kapitel.

Om inte något annat följer av 11 eller 12 § ska kostnaderna för fastighetsbestämning fördelas mellan sakägarna efter vad som är skäligt.

11 §

När ansökan har skett med stöd av 1 a § första stycket 4 ska kostnaderna för fastighetsbestämning betalas av kommunen i den mån särskilda skäl talar för detta.

När ansökan har skett med stöd av 1 a § första stycket 5–7 ska kostnaderna betalas av sökanden. Om det finns särskilda skäl får kostnaderna dock fördelas efter

⁵ Senaste lydelse 2004:393.

⁶ Senaste lydelse 1987:124.

vad som är skäligt.

Bestämmelserna i 2 kap. 6 § om fördelning av betalningsskyldighet när det finns en överenskommelse mellan sakägarna och om ansvaret för kostnaderna när en ansökan avvisas eller en förrättning ställs in tillämpas också på fastighetsbestämning.

12 §

Sker fastighetsbestämning i samband med fastighetsbildning enligt 13 kap., ska i stället för 10 och 11 §§ tillämpas 5 § i nämnda kapitel.

Gränsutmärkning

13 §

Lantmäterimyndigheten får besluta att en fastighets gränser ska märkas ut på marken även utan samband med fastighetsbildning eller fastighetsbestämning (gränsutmärkning).

Ett beslut om gränsutmärkning får inte meddelas om bestämmelserna i 4 kap. 27 § är tillämpliga eller om fastighetsbestämning krävs.

14 §

Bestämmelserna i 1 a § första stycket 3–7 och andra stycket, 2–4 och 6–8 §§, 9 § första och andra styckena samt 11 § tredje stycket tillämpas också på gränsutmärkning. Vad som i dessa bestämmelser sägs om fastighetsbestämning ska i stället gälla gränsutmärkning.

Kostnaderna för gränsutmärkning ska betalas av sökanden. Om det finns särskilda skäl får kostnaderna dock fördelas efter vad som är skäligt.

Gränsutmärkning får ske utan att andra sakägare än ägarna av de fastigheter som berörs har getts tillfälle att yttra sig i förrätt-

ningen. I de fallen ska dock lantmäterimyndigheten skicka en underrättelse om förrättningsansökan till en sakägare med känd postadress.

Prop. 2008/09:177
Bilaga 5

15 kap.

10 §⁷

Finner lantmäterimyndigheten att uppgift om fastighetsbildning eller fastighetsbestämning *icke* kan införas i registret på grund av fel eller oklarhet i förrättningen och kan rättelse *ej* vinnas i den ordning som anges i 26 § förvaltningslagen (1986:223), får myndigheten söka rättelse hos fastighetsdomstolen. Detsamma gäller, om myndigheten finner att registrering i enlighet med förrättningen skulle äventyra fastighetsredovisningens tillförlitlighet eller på annat sätt *föranleda* rättsosäkerhet.

Finner lantmäterimyndigheten att *en* uppgift om fastighetsbildning, fastighetsbestämning eller *gränsutmärkning* *inte* kan *föras in* i registret på grund av fel eller oklarhet i förrättningen och kan rättelse *inte* ske i den ordning som anges i 26 § förvaltningslagen (1986:223), får myndigheten söka rättelse hos fastighetsdomstolen. Detsamma gäller, om myndigheten finner att registrering i enlighet med förrättningen skulle äventyra fastighetsredovisningens tillförlitlighet eller på annat sätt *medföra* rättsosäkerhet.

I fråga om ansökan om rättelse enligt denna paragraf tillämpas bestämmelserna i 16 kap. Rätten att ansöka om rättelse är inte begränsad till viss tid.

16 kap.

11 §⁸

När någon sakägare har överklagat, får lantmäterimyndighetens beslut eller åtgärd ändras endast om övriga sakägare och, när överklagandet rör ett allmänt intresse, länsstyrelsen eller en sådan nämnd som avses i 4 kap. 15 § tredje stycket har fått tillfälle att yttra sig. Ändring till fördel för en sakägare får dock ske, även om sakägaren inte har haft tillfälle att yttra sig. Vad som nu har sagts gäller också när överklagandet har gjorts av en företrädare för ett allmänt intresse eller av lantmäterimyndigheten.

Om domstolen finner att överklagandet bör föranleda ändring i en avslutad förrättning eller i ett fastighetsbildnings- eller fastighetsbestämningsbeslut som har överklagats särskilt, får domstolen göra ändring även i den del som inte har överklagats, om det

Om domstolen finner att överklagandet bör föranleda ändring i en avslutad förrättning eller i ett fastighetsbildnings-, fastighetsbestämnings- eller gränsutmärkningsbeslut som har överklagats särskilt, får domstolen göra ändring även i den del som inte

⁷ Senaste lydelse 1995:1394.

⁸ Senaste lydelse 2004:393.

behövs för att det inte *skall* uppkomma någon uppenbar motstridighet eller oenhetlighet i förrättningen eller beslutet.

har överklagats, om det behövs för att det inte *ska* uppkomma någon uppenbar motstridighet eller oenhetlighet i förrättningen eller beslutet.

Finner domstolen att det beträffande en förrättning finns en sådan omständighet som avses i 15 kap. 10 §, får domstolen besluta om behövliga åtgärder, även om överklagandet inte har avsett den delen av förrättningen.

19 kap.

2 §

Uppgift om fastighetsbildning och fastighetsbestämning *skall* föras in i fastighetsregistrets allmänna del. Därvid *skall* uppgift om nybildad fastighet föras in i registret och de övriga ändringar göras som åtgärden ger anledning till.

Första stycket *äger motsvarande tillämpning* när fastighetsindelningen ändras eller när dess beskaffenhet *fastställs* i annan ordning än som anges i denna lag.

Uppgift om fastighetsbildning, *fastighetsbestämning och gränsutmärkning ska* föras in i fastighetsregistrets allmänna del. Därvid *ska* uppgift om *en* nybildad fastighet föras in i registret och de övriga ändringar göras som åtgärden ger anledning till.

Första stycket *tillämpas också* när fastighetsindelningen ändras eller när dess beskaffenhet *fastställs* i annan ordning än som anges i denna lag.

3 §⁹

Uppgift om fastighetsbildning *eller* fastighetsbestämning *införs* snarast möjligt sedan förrättningen avslutats och denna eller, om den har överklagats, domstolens avgörande vunnit laga kraft.

Även om förrättningen inte har avslutats får uppgift om ett sådant fastighetsbildnings- *eller fastighetsbestämningsbeslut* som skulle ha överklagats särskilt *införas* så snart beslutet vunnit laga kraft.

Om ett beslut eller en åtgärd som avser en avslutad förrättning överklagas, får uppgift med anledning av förrättningen föras in i fastighetsregistrets allmänna del till den del uppgiften uppenbarli-

Uppgift om fastighetsbildning, fastighetsbestämning *eller gränsutmärkning ska föras in* snarast möjligt sedan förrättningen avslutats och denna eller, om den har överklagats, domstolens avgörande *har* vunnit laga kraft.

Även om förrättningen inte har avslutats får uppgift om ett sådant fastighetsbildnings-, *fastighetsbestämnings- eller gränsutmärkningsbeslut* som skulle ha överklagats särskilt *föras in* så snart beslutet *har* vunnit laga kraft.

Om ett beslut eller en åtgärd som avser en avslutad förrättning överklagas, får uppgift med anledning av förrättningen föras in i fastighetsregistrets allmänna del till den del uppgiften uppen-

⁹ Senaste lydelse 1995:1394.

gen inte berörs av överklagandet. Detsamma gäller om ett *fastighetsbildningsbeslut* eller ett *fastighetsbestämmningsbeslut* överklagas särskilt.

Vad som sägs i tredje stycket gäller också om en domstols avgörande i ett fastighetsbildningsmål överklagas.

barligen inte berörs av överklagandet. Detsamma gäller om ett *fastighetsbildnings-, fastighetsbestämmnings- eller ett gränsutmärkningsbeslut* överklagas särskilt.

Prop. 2008/09:177
Bilaga 5

Denna lag träder i kraft den xx 2009.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2008/09:177
Bilaga 6

Vid Justitiedepartementets remissmöte den 5 november 2008 över Justitiedepartementets promemoria med utkast till lagrådsremiss om utökade möjligheter till fastighetsbestämning m.m. deltog företrädare för följande remissinstanser. Naturvårdsverket, Vägverket, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Advokatsamfund, Lantmäteriet, Lantbrukarnas Riksförbund, Fastighetsägarna Sverige, Institutet för Fastighetsrättslig Forskning, Sveriges LantmätareFörening och Villaägarnas Riksförbund.

I anslutning till remissmötet har skriftliga synpunkter över utkastet lämnats av Nacka tingsrätt, Domstolsverket, Kungl. Tekniska högskolan, Boverket, Banverket, Vägverket, Sjöfartsverket, Affärsverket Svenska Kraftnät, Göteborgs kommun, Sveriges Kommuner och Landsting, Lantmäteriet, Svensk Energi, Fastighetsrådets och Miljörådets Förening och Sveriges LantmätareFörening.

Svenska Bankföreningen har avstått från att yttra sig.

Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen
(1970:988)

Härigenom föreskrivs i fråga om fastighetsbildningslagen (1970:988)¹ dels att 1 kap. 1 §, 14 kap. 1, 9 och 10 §§, 15 kap. 2, 3, 6 och 10 §§, 16 kap. 11 §, 19 kap. 2 och 3 §§ samt rubriken närmast före 14 kap. ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas åtta nya paragrafer, 14 kap. 1 a, 1 b och 11–16 §§, samt närmast före 14 kap. 1 och 15 §§ nya rubriker av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***1 kap****1 §²**

Fastighetsbildning är en åtgärd som vidtas enligt denna lag och som innebär att

1. fastighetsindelningen ändras,
2. servitut bildas, ändras eller upphävs, eller
3. en byggnad eller annan anläggning som hör till en fastighet överförs till en annan fastighet.

Genom fastighetsbestämning enligt denna lag avgörs frågor om

1. hur fastighetsindelningen är beskaffad,
2. huruvida en ledningsrätt eller ett servitut gäller och vilket omfång rätten har, *och*
3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken.

2. huruvida en ledningsrätt eller ett servitut gäller och vilket omfång rätten har,

3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken, *och*

4. vilken omfattning en gemensamhetsanläggning har.

Genom särskild gränsutmärkning enligt denna lag kan en fastighets gränser märkas ut på marken i andra fall än vid fastighetsbildning eller fastighetsbestämning.

¹ Lagen omtryckt 1992:1212.

² Senaste lydelse 2001:890.

14 kap.

Fastighetsbestämning1 §³

Lantmäterimyndigheten får genom fastighetsbestämning pröva frågor om

1. hur fastighetsindelningen är beskaffad,
2. huruvida en ledningsrätt eller ett servitut gäller och vilket omfång rätten har, *och*
3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken.
2. huruvida en ledningsrätt eller ett servitut gäller och vilket omfång rätten har,
3. huruvida byggnader eller andra anläggningar hör till en fastighet enligt 2 kap. 1 § jordabalken, *och*
4. vilken omfattning en gemensamhetsanläggning har.

I fråga om servitut för vattenverksamhet som har tillkommit med stöd av miljöbalken eller motsvarande äldre lagstiftning får fastighetsbestämning enligt första stycket endast avse servitut enligt 28 kap. 10 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

En fråga om fastighetsbestämning får tas upp till prövning, om

1. det behövs vid en fastighetsbildningsförrättning,
2. lantmäterimyndigheten har förordnat om det enligt 15 § ledningsrättslagen (1973:1144) eller 17 § anläggningslagen (1973:1149),
3. en sakägare har ansökt om det, eller
4. en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område med detaljplan eller områdesbestämmelser eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan eller sådana bestämmelser.

En ansökan enligt tredje stycket 3 eller 4 får dock inte prövas om det är uppenbart att frågan saknar betydelse för sökanden. Om ansökan gäller fastighetsbestämning av servitut får den inte heller prövas om servitutet har tillkommit på annat sätt än vid avvittring eller

³ Senaste lydelse 2001:890.

enligt lagstifningen om fastighetsbildning eller enskilda vägar eller enligt anläggningslagen eller 28 kap. 10 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

Prop. 2008/09:177
Bilaga 7

1 a §

En fråga om fastighetsbestämning får tas upp till prövning, om

1. det behövs vid en fastighetsbildningsförrättning,

2. lantmäterimyndigheten har förordnat om det enligt 15 § ledningsrättslagen (1973:1144) eller 17 § anläggningslagen (1973:1149),

3. en sakägare har ansökt om det,

4. en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område med detaljplan eller områdesbestämmelser eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan eller sådana bestämmelser,

5. staten eller en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område som sökanden har förklarat skyddat enligt 7 kap. miljöbalken eller ett område för vilket sökanden har väckt fråga om sådan förklaring,

6. staten eller en kommun har ansökt om det och ansökan gäller ett område med vägrätt eller arbetsplan eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan, eller

7. staten, en kommun eller den som har byggt eller avser att bygga en järnväg har ansökt om det och ansökan gäller ett område med järnvägsplan eller ett område för vilket fråga har väckts om att upprätta en sådan plan.

En ansökan enligt första stycket 3, 4, 5, 6 eller 7 får inte prövas om det är uppenbart att frågan saknar betydelse för sökanden.

Om ansökan gäller fastighetsbestämning av servitut får den inte heller prövas om servitutet har

tillkommit på annat sätt än vid avvitrning eller enligt lagstiftningen om fastighetsbildning eller enskilda vägar eller enligt anläggningslagen eller 28 kap. 10 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

1 b §

En samfällighetsförening får ansöka om fastighetsbestämning enligt 1 § första stycket 4, om

1. föreningsstämman har beslutat om det, och

2. ansökan gäller en gemensamhetsanläggning under föreningens förvaltning.

Vid fastighetsbestämningen företräder föreningen de delägare som inte på annan grund är sakägare i förrättningen.

9 §⁴

I fråga om avslutande av förrättningen tillämpas 4 kap. 29 §.

Bestämmelser om underrättelse om avslutningsbeslut finns i 4 kap. 33 a §. *En kommun som har ansökt om förrättning skall alltid underrättas när förrättningen har avslutats.*

Om det vid förrättningen även har handlagts en fråga om fastighetsbildning, *skall* också 4 kap. 30 § om åtgärder i samband med avslutandet tillämpas.

Bestämmelser om underrättelse om avslutningsbeslut finns i 4 kap. 33 a §. *Sökanden ska alltid underrättas när förrättningen har avslutats.*

Om det vid förrättningen även har handlagts en fråga om fastighetsbildning, *ska* också 4 kap. 30 § om åtgärder i samband med avslutandet tillämpas.

10 §

Kostnaderna för fastighetsbestämning fördelas mellan sakägarna efter vad som är skäligt. *Är kommunen sökande, skall kostnaderna betalas av kommunen, i den mån särskilda skäl föranleder detta. Bestämmelserna i 2 kap. 6 § om betalningsskyldighetens fördelning när överenskommelse föreligger mellan sakägarna och om ansvaret för kostnaderna när*

Kostnaderna för fastighetsbestämning *ska* fördelas mellan sakägarna efter vad som är skäligt.

Första stycket gäller inte, om något annat följer av 11, 12, 13 eller 14 §.

⁴ Senaste lydelse 2004:393.

ansökan avvisas eller förrättning inställes äger motsvarande tillämpning beträffande fastighetsbestämning.

Skjer fastighetsbestämning i samband med fastighetsbildning enligt 13 kap., skall i stället för första stycket tillämpas 5 § i nämnda kapitel.

11 §

När ansökan har gjorts med stöd av 1 a § första stycket 4, ska kostnaderna för fastighetsbestämning i den mån särskilda skäl föranleder detta betalas av kommunen.

12 §

När ansökan har gjorts med stöd av 1 a § första stycket 5, 6 eller 7, ska kostnaderna för fastighetsbestämning betalas av sökanden. Har en sakägare genom vårdslöshet eller försummelse fördyrat förrättningen, får kostnaderna dock fördelas efter vad som är skäligt.

13 §

Bestämmelserna i 2 kap. 6 § om fördelning av betalningsskyldighet när det finns en överenskommelse mellan sakägarna och om ansvaret för kostnaderna när en ansökan avvisas eller en förrättning ställs in tillämpas också vid fastighetsbestämning.

14 §

Skjer fastighetsbestämning i samband med fastighetsbildning enligt 13 kap., ska i stället för 10–13 §§ tillämpas 5 § i nämnda kapitel.

Särskild gränsutmärkning

15 §

Lantmäterimyndigheten får genom särskild gränsutmärkning pröva om en fastighets gränser ska märkas ut på marken i andra fall

än vid fastighetsbildning eller fastighetsbestämning. En fråga som har tagits upp vid särskild gränsutmärkning avgörs genom beslut av lantmäterimyndigheten (gränsutmärkningsbeslut).

Ett gränsutmärkningsbeslut får inte meddelas i fall då bestämmelserna i 4 kap. 27 § är tillämpliga eller om fastighetsbestämning enligt 1 § första stycket 1 krävs.

16 §

Bestämmelserna i 1 a § första stycket 3–7 och andra stycket, 2 och 3 §§, 4 § andra stycket och 7–9 §§ tillämpas också vid särskild gränsutmärkning. Vad som sägs i dessa bestämmelser om fastighetsbestämning och fastighetsbestämningsbeslut ska i stället gälla särskild gränsutmärkning och gränsutmärkningsbeslut.

Har särskild gränsutmärkning samband med fastighetsbestämning, får åtgärderna handläggas gemensamt vid en förrättning.

Kostnaderna för särskild gränsutmärkning ska betalas av sökanden. Har en sakägare genom vårdslöshet eller försummelse fördyrat förrättningen, får kostnaderna dock fördelas efter vad som är skäligt. Bestämmelserna i 2 kap. 6 § om fördelning av betalningsskyldighet när det finns en överenskommelse mellan sakägarna och om ansvaret för kostnaderna när en ansökan avvisas eller en förrättning ställs in tillämpas också vid särskild gränsutmärkning.

15 kap.

2 §⁵

Lantmäterimyndighetens beslut skall överklagas särskilt, om myn-

Lantmäterimyndighetens beslut ska överklagas särskilt, om myn-

⁵ Senaste lydelse 1995:1394.

digheten

1. avvisat ansökan om fastighetsbildning *eller* fastighetsbestämning eller avvisat ombud eller biträde,

2. ogillat jäv mot förrättningsman,

3. beslutat i fråga om förskott enligt 5 kap. 30 § fjärde stycket eller tidpunkt för rättighetshavares skyldighet att avträda mark enligt 5 kap. 30 b §,

4. beslutat i fråga om ersättning till sakkunnig eller syssloman eller till sådan skadelidande som avses i 4 kap. 38 §,

5. beslutat i fråga om rättelse av förrättningsbeslut, karta eller annan handling,

6. beslutat att gemensamt arbete *skall* utföras enligt denna lag eller att fråga om sådant arbete *skall* prövas enligt annan lagstiftning,

7. beslutat enligt 9 kap. 3 § om fördelning av kostnader för gemensamt arbete eller enligt 9 kap. 4 § om utdebitering av sådana kostnader,

8. beslutat att syssloman som fått i uppdrag att ombesörja gemensamt arbete *skall* skiljas från uppdraget,

9. avvisat överklagande,

10. beslutat i fråga om hänvisning enligt 5 kap. 12 a §,

11. beslutat att inte pröva en fråga som avses i 5 kap. 12 c §.

Skrivelsen med överklagande enligt denna paragraf *skall* ges in till lantmäterimyndigheten inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Överklagande får göras av sakägare. Beslut som avses i 1, 4, 5 och 8 får överklagas även av annan som beslutet rör.

digheten

1. avvisat ansökan om fastighetsbildning, fastighetsbestämning *eller särskild gränsutmärkning* eller avvisat ombud eller biträde,

6. beslutat att gemensamt arbete *ska* utföras enligt denna lag eller att fråga om sådant arbete *ska* prövas enligt annan lagstiftning,

8. beslutat att syssloman som fått i uppdrag att ombesörja gemensamt arbete *ska* skiljas från uppdraget,

10. beslutat i fråga om hänvisning enligt 5 kap. 12 a §, *eller*

Skrivelsen med överklagande enligt denna paragraf *ska* ges in till lantmäterimyndigheten inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Överklagande får göras av sakägare. Beslut som avses i 1, 4, 5 och 8 får överklagas även av annan som beslutet rör.

3 §⁶

Tillståndsbeslut och beslut i fråga om förtida tillträde överklagas särskilt. Skrivelsen med överklagandet *skall* ges in till lantmäterimyndigheten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades. Detsamma gäller fastighetsbildnings- och fastighetsbestämningsbeslut, om lantmäterimyndigheten förordnar att beslutet *skall* överklagas särskilt

Tillståndsbeslut och beslut i fråga om förtida tillträde överklagas särskilt. Skrivelsen med överklagandet *ska* ges in till lantmäterimyndigheten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades. Detsamma gäller fastighetsbildnings-, fastighetsbestämnings- och gränsutmärkningsbeslut, om lantmäterimyndigheten förordnar att beslutet *ska*

⁶ Senaste lydelse 1995:1394.

Förordnande att ett beslut *skall* överklagas särskilt får meddelas om det är lämpligt. Om fastighetsbildningsbeslut inte innefattar medgivande till fastighetsbildningen i dess helhet, fordras vidare att tillståndsbeslut meddelas samtidigt eller att lagakraftätagande sådant beslut föreligger.

Överklagande enligt denna paragraf får göras av sakägare

överklagas särskilt. Förordnande att ett beslut *ska* överklagas särskilt får meddelas om det är lämpligt. Om fastighetsbildningsbeslut inte innefattar medgivande till fastighetsbildningen i dess helhet, fordras vidare att tillståndsbeslut meddelas samtidigt eller att lagakraftätagande sådant beslut föreligger.

6 §⁷

Överklagas i annat fall än som avses i 2–5 §§ beslut eller åtgärd av lantmäterimyndigheten, *skall* skrivelsen med överklagandet ges in till lantmäterimyndigheten inom fyra veckor från den dag då förrättningen förklarades avslutad eller inställd.

Åtgärd varigenom gräns utmärkts får överklagas inom ett år från den dag då uppgift om fastighetsbildningen *eller* fastighetsbestämningen infördes i fastighetsregistrets allmänna del eller, om utmärkningen gjorts först efter nämnda dag, från det åtgärden slutfördes.

Beslut om debitering av förrättningskostnader får överklagas inom tre veckor från den förfallodag som anges i beslutet

Överklagande enligt denna paragraf får göras av sakägare. Den som ålagts att betala ersättning eller kostnad får överklaga beslutet, även om han inte är sakägare.

Överklagas i annat fall än som avses i 2–5 §§ beslut eller åtgärd av lantmäterimyndigheten, *ska* skrivelsen med överklagandet ges in till lantmäterimyndigheten inom fyra veckor från den dag då förrättningen förklarades avslutad eller inställd.

Åtgärd varigenom gräns utmärkts får överklagas inom ett år från den dag då uppgift om fastighetsbildningen, fastighetsbestämningen *eller den särskilda gränsutmärkningen* infördes i fastighetsregistrets allmänna del eller, om utmärkningen gjorts först efter nämnda dag, från det åtgärden slutfördes.

Överklagande enligt denna paragraf får göras av sakägare. Den som ålagts att betala ersättning eller kostnad får överklaga beslutet, även om han *eller hon* inte är sakägare

10 §⁸

Finner lantmäterimyndigheten att uppgift om fastighetsbildning *eller* fastighetsbestämning *icke kan införas i registret* på grund av fel eller oklarhet i förrättningen och kan rättelse *ej vinnas* i den

Finner lantmäterimyndigheten att *en* uppgift om fastighetsbildning, fastighetsbestämning *eller särskild gränsutmärkning inte kan föras in i fastighetsregistrets allmänna del* på grund av fel eller

⁷ Senaste lydelse 2000:233.

⁸ Senaste lydelse 1995:1394.

ordning som anges i 26 § förvaltningslagen (1986:223), får myndigheten *söka* rättelse hos fastighetsdomstolen. Detsamma gäller, om myndigheten finner att registrering i enlighet med förrättningen skulle äventyra fastighetsredovisningens tillförlitlighet eller på annat sätt *föranleda* rättsosäkerhet.

oklarhet i förrättningen och kan rättelse *inte ske* i den ordning som anges i 26 § förvaltningslagen (1986:223), får myndigheten *ansöka om* rättelse hos fastighetsdomstolen. Detsamma gäller, om myndigheten finner att registrering i enlighet med förrättningen skulle äventyra fastighetsredovisningens tillförlitlighet eller på annat sätt *leda till* rättsosäkerhet.

I fråga om ansökan om rättelse enligt denna paragraf tillämpas bestämmelserna i 16 kap. Rätten att ansöka om rättelse är inte begränsad till viss tid.

16 kap.

11 §⁹

När någon sakägare har överklagat, får lantmäterimyndighetens beslut eller åtgärd ändras endast om övriga sakägare och, när överklagandet rör ett allmänt intresse, länsstyrelsen eller en sådan nämnd som avses i 4 kap. 15 § tredje stycket har fått tillfälle att yttra sig. Ändring till fördel för en sakägare får dock ske, även om sakägaren inte har haft tillfälle att yttra sig. Vad som nu har sagts gäller också när överklagandet har gjorts av en företrädare för ett allmänt intresse eller av lantmäterimyndigheten.

Om domstolen finner att överklagandet bör *föranleda* ändring i en avslutad förrättning eller i ett fastighetsbildnings- eller fastighetsbestämningsbeslut som har överklagats särskilt, får domstolen göra ändring även i den del som inte har överklagats, om det behövs för att det inte *skall* uppkomma någon uppenbar motstridighet eller oenhetlighet i förrättningen eller beslutet.

Om domstolen finner att överklagandet bör *leda till* ändring i en avslutad förrättning eller i ett fastighetsbildnings-, fastighetsbestämnings- eller gränsutmärkningsbeslut som har överklagats särskilt, får domstolen göra ändring även i den del som inte har överklagats, om det behövs för att det inte *ska* uppkomma någon uppenbar motstridighet eller oenhetlighet i förrättningen eller beslutet.

Finner domstolen att det beträffande en förrättning finns en sådan omständighet som avses i 15 kap. 10 §, får domstolen besluta om behövliga åtgärder, även om överklagandet inte har avsett den delen av förrättningen.

19 kap.

2 §¹⁰

Uppgift om fastighetsbildning

Uppgift om fastighetsbildning,

⁹ Senaste lydelse 2004:393.

¹⁰ Senaste lydelse 2000:233.

och fastighetsbestämning skall föras in i fastighetsregistrets allmänna del. Därvid skall uppgift om nybildad fastighet föras in i registret och de övriga ändringar göras som åtgärden ger anledning till.

Första stycket *äger motsvarande tillämpning* när fastighetsindelningen ändras eller dess beskaffenhet *fastställs* i annan ordning än som anges i denna lag.

fastighetsbestämning och särskild gränsutmärkning ska föras in i fastighetsregistrets allmänna del. Då ska uppgift om en nybildad fastighet föras in i registret och de övriga ändringar göras som åtgärden ger anledning till.

Första stycket *tillämpas också* när fastighetsindelningen ändras eller när dess beskaffenhet *fastställs* i annan ordning än som anges i denna lag.

3 §¹¹

Uppgift om fastighetsbildning eller fastighetsbestämning införs snarast möjligt sedan förrättningen avslutats och denna eller, om den har överklagats, domstolens avgörande vunnit laga kraft.

Även om förrättningen inte har avslutats får uppgift om ett sådant fastighetsbildnings- eller fastighetsbestämmningsbeslut som skulle ha överklagats särskilt införas så snart beslutet vunnit laga kraft.

Om ett beslut eller en åtgärd som avser en avslutad förrättning överklagas, får uppgift med anledning av förrättningen föras in i fastighetsregistrets allmänna del till den del uppgiften uppenbarligen inte berörs av överklagandet. Detsamma gäller om ett fastighetsbildningsbeslut eller ett fastighetsbestämmningsbeslut överklagas särskilt.

Vad som sägs i tredje stycket gäller också om en domstols avgörande i ett fastighetsbildningsmål överklagas.

Uppgift om fastighetsbildning, fastighetsbestämning eller särskild gränsutmärkning ska föras in snarast möjligt sedan förrättningen avslutats och denna eller, om den har överklagats, domstolens avgörande har vunnit laga kraft.

Även om förrättningen inte har avslutats får uppgift om ett sådant fastighetsbildnings-, fastighetsbestämmnings- eller gränsutmärkningsbeslut som skulle ha överklagats särskilt föras in så snart beslutet har vunnit laga kraft.

Om ett beslut eller en åtgärd som avser en avslutad förrättning överklagas, får uppgift med anledning av förrättningen föras in i fastighetsregistrets allmänna del till den del uppgiften uppenbarligen inte berörs av överklagandet. Detsamma gäller om ett fastighetsbildnings-, fastighetsbestämmnings- eller gränsutmärkningsbeslut överklagas särskilt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

¹¹ Senaste lydelse 2000:233.

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1995:1393) om kommunal lantmäterimyndighet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Den kommunala lantmäterimyndigheten handlägger ärenden om fastighetsbildning, fastighetsbestämning och fastighetsregistrering inom kommunen. Till den statliga lantmäterimyndigheten ska dock överlämnas.

Den kommunala lantmäterimyndigheten handlägger ärenden om fastighetsbildning, fastighetsbestämning, *särskild gränsutmärkning* och fastighetsregistrering inom kommunen. Till den statliga lantmäterimyndigheten ska dock överlämnas.

1. förrättningar som avses i 4 kap. 7 a § andra stycket fastighetsbildningslagen (1970:988),
2. förrättningar som avser flera lantmäterimyndigheters verksamhetsområden,
3. stora jord- och skogsbruksförrättningar som inte omfattar ny bebyggelse, och
4. andra särskilda förrättningar som av kompetens- eller resursskäl inte bör handläggas hos myndigheten.

Beslut av den kommunala lantmäterimyndigheten att överlämna en förrättning får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

¹ Senaste lydelse 2008:532.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2009-03-03

Närvarande: F.d. justitierådet Inger Nyström, f.d. regeringsrådet Karl-Ingvar Rundqvist och justitierådet Lars Dahllöf.

Ökade möjligheter till fastighetsbestämning, m.m.

Enligt en lagrådsremiss den 26 februari 2009 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),
2. lag om ändring i lagen (1995:1393) om kommunal lantmäterimyndighet.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunnige Anders Ahlgren.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 2009

Närvarande: Statsrådet Olofsson, ordförande, och statsråden Odell, Bildt, Ask, Husmark Pehrsson, Leijonborg, Larsson, Erlandsson, Torstensson, Carlgren, Hägglund, Björklund, Carlsson, Borg, Sabuni, Billström, Adelsohn Liljeroth, Tolgfors, Björling

Föredragande: statsrådet Ask

Regeringen beslutar proposition 2008/09:177 Ökade möjligheter till fastighetsbestämning, m.m.